Högskolan i Halmstad
Sektionen för Hälsa och Samhälle
Sociologi C 61-90 p
HT 2008

Livssituation
och
Framtidsvision

för en grupp nyutexaminerade elektriker

C-uppsats 15 hp
Inlämningsdatum: 2009-01-09
Författare: Regina Andersson
Handledare: Åke Nilsén
Examinator: Eva Schmitz

Abstrakt

Högskolan i Halmstad

Sektionen för Hälsa och Samhälle

Sociologi C 61-90 p

HT 2008

C-uppsats 15 hp

Titel: *Livssituation och framtidsvision för en grupp nyutexaminerade elektriker*

Författare: Regina Andersson

Datum: 2009-01-09

Sammanfattning

Syftet med mitt examensarbete har varit att skildra en grupp ”nyutexaminerade elektrikers livssituation och framtidsvision”, för att få en uppfattning om hur de valt att konstruera sin livsbiografi och ett oberoende från föräldrarna, och graden av individualisering hos individen. *Problemformuleringen* belyste hur individen i det moderna samhället idag ställs inför ständiga flöden i form av förändringar och risker som innebär att individen tvingas fatta beslut om hur de skall välja/vara/göra och samtidigt förhålla sig till det omgivande samhället. De *metoder* som låg till grund för mitt arbete var den kvantitativa metoden i form av enkäter som tilldelades alla informanter i populationen och den kvalitativa metoden i form av intervjuer med fyra av informanterna. I arbetet har jag tagit med litteratur som varit tillämpbar i samspelet mellan individen och samhället, och *teorierna* var: Ulrich Becks teori om individualisering, Anthony Giddens modernitet och självidentitet och Zygmunt Baumans arbete, konsumtion och den nya fattigdomen. I *analysdelen* sammanfördes mina utvalda teorier med resultatet av enkät- och intervjustudien. *Slutsatsen* av min studie visade på att individens livssituation och möjlighet till individualisering berodde på en rad faktorer och möjligheter. Det kunde gälla valet av utbildning, där utbildningen sedan kunde leda till ett arbete som genererade i en inkomst som i sin tur möjliggjorde för ett eget boende eller en ökad konsumtionsnivå.

Nyckelord: livssituation, framtidsvision, nyutexaminerade elektriker, individualisering

Keywords: life, vision of the future, graduates electrician, individualisation

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING 5
1.1 Syfte 6
1.2 Problemformulering 7
1.3 Disposition 7

2. BAKGRUND 8
2.1 Definition av begrepp 8
2.2 Ungdomsstyrelsens Attityd och värderingsstudie (skrift, 2007:11) 9

3. METOD 10
3.1 Hermeneutisk metod 11

3.2 Kvantitativ metod 12
3.2.1 Enkätundersökning 13
Enkätens urval 13
Enkätens utformning 13
Datainsamlande 14
Bearbetning av data 15

3.3 Kvalitativ metod 16
3.3.1 Intervjuer 17
Urval till intervjuer 18
Intervjuguiden 19
Genomförande av intervjuer 20
Intervjuperson 1 21
Intervjuperson 2 21
Intervjuperson 3 22
Intervjuperson 4 22
Sammanställandet av intervjuer 22

3.4 Validitet och Reliabilitet 23

3.5 Etik och förhållningssätt 23

4. TEORI 24
4.1 Ulrich Beck - Individualisering 24
4.2 Anthony Giddens – Modernitet och självidentitet 26
4.3 Zygmunt Bauman - Från arbetssamhälle till konsumtionssamhälle 27

5. PRESENTATION AV MATERIALET 27
5.1 Enkätundersökning 28

5.2 Intervjuer 31
5.2.1 Anders 31
5.2.2 Benny 34
5.2.3 Christer 37
5.2.4 Dennis 39

6. SOCIOLOGISK ANALYS OCH TOLKNING 41
6.1 Gymnasievalet - elektriker 42
6.2 Självständighet – oberoende från föräldrarna 42
6.3 Livssituation 44
6.4 Arbetssituation – anställning 46
6.5 Framtidsvision 47

7. REFLEKTIONER/DISKUSSION 50

8. AVSLUTNING 55

KÄLLHÄNVISNING 57
Litteratur 57
Internet 58

BILAGOR 58

Bilaga: 1 ***Enkätundersökning***
Bilaga: 2 ***Enkätsammanställning***
Bilaga: 3 ***Intervjuguide***

1. Inledning

Jag går nu min sista termin på programmet Sociologi och Socialt utvecklingsarbete på högskolan i Halmstad. Efter nyår är jag redo att möta arbetsmarknaden som en nyutexaminerad student. Min arbetssituation är dock tryggad eftersom jag har en fast tjänst att falla tillbaka på om möjligheten till annat arbete inte skulle infinna sig för mig. Men hur ser då situationen ut för de individer som inte har denna anställningstrygghet att falla tillbaka på?

I dagens samhälle är det många som konkurrerar om jobben, både unga och gamla vill ha en plats på arbetsmarknaden som ett led i att klara sin egen försörjning. För de unga vuxna som nyligen avslutat sin gymnasieutbildning och som för första gången står till arbetsmarknadens förfogande hur ter sig deras entré in i vuxenvärlden? Denna grupp av unga vuxna som kommer ut i verkligheten med en färsk utbildning i bagaget, men som istället kanske saknar någon form av arbetslivserfarenhet som kan ses som positivt för att få en anställning.

För många ungdomar är just studenten den milstolpe i livet då man lämnar tonårstiden bakom sig och istället tar klivet in i vuxenvärlden, det kliv som skall leda till ett oberoende från föräldrarna och en möjlighet att klara av att stå på egna ben. Därför har jag valt att skildra en grupp unga nyutexaminerade elektriker som avslutade sin gymnasieutbildning gemensamt samma år, och med hjälp av enkäter som tilldelats till alla ur urvalsgruppen, och kvalitativa intervjuer med fyra av informanterna vill jag få en uppfattning om hur de ser på sin livssituation och vilken syn på framtiden dessa unga vuxna har.

Gymnasievalet är ett av alla de val som individen ställs inför och som innebär en möjlighet till en inledande yrkeskarriär eller till fortsatta studier. Detta mer eller mindre individualiserande val som fattas av individen själv eller tillsammans med förälder/föräldrar. Men hur vet man vid 15-16 års ålder vilket val som anses vara det bästa, och vilken risk eller framtida möjlighet detta val innebär? Gymnasieutbildningen till elektriker är en praktisk utbildning som inte kräver någon ytterligare akademisk utbildning för att leda till en anställning. Enligt SCB: s arbetskraftsbarometer görs bedömningen att det fortsättningsvis under en kommande treårs period kommer att finnas ett stort behov av nyutexaminerade elektriker. (http://www.scb.se/templates/tableOrChart____221532.asp, 2008-10-10). Till följd av denna bedömning ser framtidsprognosen för kategorin elektriker god ut, och därmed ökar deras möjlighet till en anställning efter examen och ett led för individen att klara sig själv. Utifrån

denna prognos borde elektrikerutbildningen leda till att gruppen nyutexaminerade studenter inom branschen även i stor utsträckning arbetar inom sitt yrke. Men enligt Privata affärer/TT (http://www.privataaffarer.se/karriar/200807/framtidsyrke-elektriker/index.xml, 2008-10-27) har det dock gjorts en granskning som visade på att det endast var 800 elektriker utav sammanlagt 1500 som varje år efter gymnasieskolans elprogram valt att börja arbeta inom elbranschen. Till följd av detta finner jag det intressant att studera hur det förhåller sig utifrån min utvalda population.

Elektrikerbranschen tillhör de tidigare traditionella hantverksyrkena som under vår tids moderna samhälle har kommit att bli en lukrativ bransch där det har funnits en möjlighet att tjäna stora pengar för den som är verksam inom branschen, och samtidigt locka till sig nya intresserade till yrket som lockas av denna framgång. Där de intresserad inte längre bara väljer yrket av tradition utan istället kan den ökade individualiseringen ha betydelse för de ungdomar som söker till elektrikeryrket. Genom TV har man belyst branschen och olika trendsättande inredningsprogram kan ses som attraktivt och lockande att haka på för de ungdomar som nu söker sig till elektrikeryrket. Under en längre tid har byggbranschen setts som expansiv men anses nu vara på tillfällig tillbakagång, då världsekonomin åtstramas samtidigt som det råder konkurrens från global migration och detta påverkar branschen, och yrkesgruppen elektriker som överlag kan märka av en viss stagnering när det gäller arbetsmöjligheterna. Byggbranschen och då även yrkeskåren elektriker är under förändring och är därför intressant att studera beroende på att samhällsförändringar kan avspeglas i den.

1.1 Syfte

Syftet med undersökningen är att belysa hur dessa unga vuxna ser på sin nuvarande livssituation och vilken betydelse gymnasievalet haft för deras nuvarande sysselsättning och om det finns ett samband mellan deras utbildning och arbetsfältet. Dessutom vill jag även skildra målgruppens framtidsvisioner, vilka individuella mål de satt upp för att ta klivet in i vuxenvärlden och ett liv oberoende av föräldrarna. Om deras liv som unga vuxna har förändrats jämfört med deras tidigare roll som studerande ungdomar? Vilken trygghet finns för dessa unga vuxna - då de inte helt får ta del av samhällets förmåner som a-kassa vid arbetslöshet, samtidigt som det nu ställs krav på dem att det är dags att klara sig själva och hur gör man det bäst om man inte får tillgång till alla redskap.

1.2 Problemformulering

I det moderna samhället möts individen ständigt av flöden i form av förändringar och risker, detta leder till att individen måste förhålla sig till det omgivande samhället och göra snabba val när det gäller det egna livet. Men hur skall man då veta om man fattat rätt beslut när man valt inriktning inför sitt gymnasieval, är det detta som man vill fortsätta arbeta med även efter studietiden, och hur ser arbetsmarknaden ut när man väl står där redo för en anställning? Vilken betydelse har kontaktnätet haft för möjligheten till en anställning efter studenten, och hur ställer man sig till lärlingslönerna. Dagens arbetsmarknadspolitik präglas av tidsbegränsade anställningar, samtidigt som det också förutsätter flexibla arbetstagare som ställer upp när behovet finns, men dessa spelregler kan snabbt förändras under anställningens gång, (Bauman, 1998:45) är det dessa arbeten som de nyutexaminerade elektrikerna konkurrerar om och ställer de då upp på dessa arbetsvillkor.

Med utgångspunkt hos gruppen nyutexaminerade elektriker och deras möjlighet till individualisering vill jag belysa hur de individualiserade valen påverkar individens sociala situation och dess framtidsvision. Vilka individualiserade faktorer kan finnas i vår tids moderna konsumtionssamhälle där man uppnår status och blir någon genom sin förmåga att konsumera, och för att kunna konsumera krävs det i sin tur en anställning som genererar i en bra inkomst. De teorier och den litteratur som jag finner tillämpbara i samspelet mellan individen och samhället är: Ulrich Becks teori om individualisering, Anthony Giddens teori om modernitet och självidentitet och Zygmunt Baumans teori om arbete, konsumtion och den nya fattigdomen. Där teorierna kan ses som en komplettering till varandra för att nå en ökad förståelse för individen i samhället och ett samhälle i ständig förändring där individen interagerar.

1.3 Disposition

Denna disposition förväntas visa vägen från problemformuleringen i inledningen till svaret som framkommer i slutsatsen, (Rienecker & Stray Jørgensen, 2002:219).

I inledningen presenteras det forskningsområde *nyutexaminerade elektrikers livssituation och framtidsvision* som jag har valt att belysa. Därefter har jag valt att placera syftet med uppsatsen för att det skall framgå tidigt och ge läsaren en snabb inblick över fenomenet som studeras. Sedan följer min problemformulering som avspeglar en del av den verklighet som

dagens unga vuxna kan stå inför. I kapitel 2 har jag valt att placera en bakgrund som innehåller en definition av de begrepp som används flitigt i min uppsats och som förväntas ge en förklaring till läsaren vad det är som jag menar med dessa begrepp. Detta kapitel innehåller även Ungdomsstyrelsens Attityd och värderingsstudie, (skrift 2007:11) där jag har valt att plocka ut vissa delar som förväntas ha en koppling till min egen studie. Efter detta följer metodavsnittet som beskriver de metoder som ligger till grund för arbetet och mitt tillvägagångssätt med enkätundersökningen och intervjuerna. Här redogör jag för hur respektive urval har gjorts, enkätens utformning och intervjuguiden, datainsamlandet och genomförande, samt bearbetning av data och sammanställandet av intervjuerna. I metodavsnittet har jag även med validiteten och reliabiliteten med forskningen och mina etiska överväganden. Avsnitt 4 innehåller de teorier som går att applicera till samspelet mellan individen och samhället. De teorier jag valt att tillämpa är Ulrich Becks individualisering, Anthony Giddens modernitet och självidentitet och Zygmunt Baumans arbete, konsumtion och den nya fattigdomen. Därefter följer kapitel 5 där jag presenterar det resultat som framkommit utifrån enkätundersökningen och de genomförda intervjuerna. Vidare i kapitel 6 sammanfogas mina utvalda teorier med resultatet i en gemensam analys och tolkningsdel. För att sedan i kapitel 7 avslutas med en diskussion där jag reflekterar kring forskningen och mitt arbete med uppsatsen.

2. Bakgrund

I detta kapitel har jag valt att förklara de begrepp som används återkommande i min uppsats och här ger jag min förklaring till vad som åsyftas. Bakgrunden innehåller även vissa av mig utvalda delar ur Ungdomsstyrelsens Attityd och värderingsstudie (skrift, 2007:11). Denna studie bygger på enkäter som tilldelats 6000 personer inom åldersgruppen 16-29 år (unga), men även till 1500 ur åldersgruppen 35-74 år (äldre). Materialet har därefter anpassats för att vara representativt för populationen.

2.1 Definition av begrepp

Det är viktigt att definiera de begrepp som man väljer att använda sig av i sin text eller i sitt arbete. Det kan råda tvivel om begreppets betydelse eftersom det alltid kan uppstå en diskussion om dess alternativa betydelse och ett begrepp har inte alltid samma betydelse för alla, (Rienecker & Jørgensen 2002:158).

Livssituation – med livssituation menar jag den situation i livet som individerna uppfattar att de befinner sig i nuläget.

Framtidsvision – med framtidsvision menar jag de mål och drömmar som individerna har inför sin framtid och som de i sin tur hoppas på att uppnå.

Nyutexaminerade elektriker- med nyutexaminerade elektriker menar jag de individer som precis har avslutat sin gymnasieutbildning och har en examen som elektriker.

Individualisering – med individualisering menar jag hur individerna anpassar sig utifrån sina förutsättningar, behov och intressen.

2.2 Ungdomsstyrelsens Attityd och värderingsstudie (skrift, 2007:11)

När det gäller tidigare forskning och litteratur som är kopplad till ungdomar och unga vuxna finns det en mängd information att tillgå beroende på vad det är man vill studera. En rapport från Ungdomsstyrelsen (skrift 2007:11) handlar om ungas attityder och värderingar. Idag förknippas inte vuxen med att gå klart sin utbildning, flytta hemifrån eller att bli självförsörjande. Det är istället andra egenskaper som spelar en större roll. Egenskaper där individen själv skall ta ansvar för sina egna beslut, hitta sin identitet och veta vad man vill med sitt liv för att anses vara vuxen. Detta kan ses som en passage från en roll till en annan, men efter att övergången uppnåtts förlorar den också betydelse för individen. Rapporten visade att majoriteten, 80 % av de unga såg optimistiskt på sin framtid. Viktiga mål som de unga i rapporten ville uppnå vid 35 års ålder kunde identifieras utifrån i första hand traditionella mål: boende, arbete, familj och barn, därefter följde de materiella målen: bra levnadsstandard, eget företag och en bra ställning i samhället, och sist kom de postmateriella målen: självförverkligande, hög levnadsstandard, resa och fritid. Majoriteten såg familjen och vännerna som det som betydde mest och gav livet dess mening, (Ungdomsstyrelsens skrifter 2007, 11:7).

Rapporten visade att 36 % av de unga inom de närmaste åren trodde att de skulle flytta från sin bostadsort, och 39 % trodde istället att de skulle bo kvar. För de som svarat att de kommer att flytta från orten uppgav de studier, arbete eller att prova på någonting nytt som troliga orsaker. Att hinna resa innan de blev 35 år sågs också som viktigt för de unga i rapporten, och

detta märktes främst bland tonåringarna än bland de unga vuxna i studien, (Ungdomsstyrelsens skrifter 2007, 11:9).

När det gällde antalet unga som angav att de var nöjda med sin bostad i åldersgruppen 16-19 var denna siffra 70 %, det var också inom denna åldersgrupp som de unga vanligtvis bodde med sina föräldrar. I rapporten angav 70 % av de unga att de planerade för en minst treårig utbildning på högskola eller universitetsnivå, och de huvudsakliga anledningarna till högre studier uppgavs vara: en möjlighet till att få ett bra arbete, (70 %) därefter följde att få ägna sig åt det som man var intresserad av, (57 %) och sedan berodde det på den egna utvecklingen, (42 %) och 23 % svarade att de såg studierna som ett alternativ till att slippa vara arbetslösa. Rapporten visade även på att det var 60 % av de unga som haft ett stort inflytande när det gällde utbildningsvalet. Andelen unga i åldersgruppen 16-19 år som var helt nöjda med sin utbildning låg på 37 % och där de unga med en längre utbildning instämde i större grad över att de var nöjda, (Ungdomsstyrelsens skrifter 2007, 11:10).

För de som arbetade visade rapporten på att dessa i större utsträckning ansåg att arbetet motsvarade kvalifikationerna som de hade och att arbetet inte bara sågs som en inkomst, det gav även en personlig tillfredsställelse. De egenskaper som sågs som viktiga på arbetet var trevliga arbetskamrater, en bra chef, en god arbetsmiljö, en fast anställning och en bra lön. När det gällde fritidens betydelse visade rapporten på att det inte verkade bero på utbildning, sysselsättning eller storlek på bostadsort, (Ungdomsstyrelsens skrifter 2007, 11:11-12).

3. Metod

I metod avsnittet beskriver jag de metoder som låg till grund för mitt examensarbete, och hur jag har gått tillväga när det gällde att samla ihop mitt empiriska material. Jag valde att utgå från positivismens samhällsvetenskap där man likt naturvetenskapernas tradition har som mål att eftersträva objektivitet över det som studeras genom att vara opartisk i förhållande till forskningsobjekten och hålla en viss distans, men även att förutse och försöka förklara hur fenomenet som man studerar beter sig. Genom att eftersträva denna metod uppnår man enligt positivismens tradition forskningsresultat som består av en mängd sanna och heltäckande lagar för mänskligt beteende, (May, 2001:20) För att få svar på mina frågor i arbetet valde jag att använda mig av den kvantitativa metoden i form av enkäter, och den kvalitativa forskningsmetoden i form av intervjuer med ett antal utvalda informanter. Författaren Jan Trost (1997) menar att den kvantitativa metoden bör användas då man vill kunna fastställa

frekvenser, denna metod ger också en ökad möjlighet att införskaffa sig data. Till skillnad från den kvalitativa studien som är att föredra då man som forskare vill försöka förstå människors resonemang och deras olika handlingsmönster, (Trost, 1997:15-16). Genom att man använder sig av både en kvantitativ och en kvalitativ studie istället för att använda endast den ena av dessa kan det leda till att man höjer kvaliteten på sin forskning, (Widerberg, 2002:183).

3.1 Hermeneutisk metod

För att studera individer i det sociala samhället kan man använda sig av en hermeneutisk metod. Hermeneutik är en tolkningslära, och det betyder att forskaren tolkar, återger, förtydligar och förklarar den sociala verklighet som individer befinner sig i och interagerar i, (Widerberg, 2002:26). Syftet med den hermeneutiska tolkningen är att få fram giltigheten och en allmän förståelse eller samförstånd när det gäller textens innebörd. I forskningsintervjun handlar det om att forskaren skall omvandla den muntliga dialogen till en text och denna text skall i sin tur sedan tolkas, (Kvale, 1997:49-50). Vidare beskriver Kvale den hermeneutiska cirkeln och hur meningen av textens delar får sitt sammanhang utifrån texten som helhet, i en process där samtidigt dessa delar ger en viss innebörd och betydelse för texten som helhet. Den hermeneutiska texttolkningen kan tyckas oändlig, men den finner en giltighet och en homogen mening då inga inre motsägelser går att påvisa, (ibid. 1997). Denna hermeneutiska cirkel bör ses som en spiral när det gäller att tolka textens enskilda delar och också vara en möjlighet till att ge en djupare insikt av meningen. Genom att man går tillbaka i sitt arbete och försöker utveckla meningen i sin text finns möjligheten att nå fördjupad mening. Denna tolkning kan avslutas då man nått fram till ett sammanhang utan logiska paradoxer i texten, (ibid. 1997:51).

Inom denna hermeneutiska forskningsprocess har forskaren en viss förförståelse med sig i bagaget över det sociala fenomenet som studeras. Det är därför viktigt att denna förförståelse redovisas så att läsaren klart och tydligt får en bild av vilka komponenter som benämns och hur forskaren förhåller sig till det som studeras, (Widerberg, 2002:26). Vidare menar författaren att ju mer noggrant och utförligt dessa hypoteser klargjorts, desto tydligare blir då beståndsdelarna i tolkningsprocessen, (ibid. 2002:26). Min egen förförståelse och de erfarenheter som jag som forskare bär med mig påverkar mig i min tolkning av det insamlade empiriska materialet. Då jag själv har befunnit mig i deras situation att efter en avslutad

examen börja arbeta för att få en försörjning och som ett led i att klara mig själv kan jag också till viss del sätta mig in i vad de nu går igenom. Dock är jag en kvinna som fick barn tidigt i livet och jag valde därför att flytta hemifrån så snart jag fick min anställning, vilket kanske inte är ett lika självklart val för en kille om han inte har en flickvän eller barn. Eftersom jag är vuxen har jag även en hel del erfarenheter med mig i bagaget som beror på de val jag har gjort och som gör att jag kanske ser samhället ur ett annat perspektiv än vad många av dessa unga vuxna gör.

3.2 Kvantitativ metod

Den kvantitativa metoden handlar om att mäta antalet kvantiteter av någonting för att på så vis få fram systematiska och statistiskt jämförbara resultat, (Widerberg, 2002:15). I mitt arbete bestod denna metod av de enkäter som tilldelats alla informanter. Där jag som forskare ville få en bredare bild av hur populationen nyutexaminerade elektriker uppfattade sin livssituation och framtidsvision.

Enligt författaren Jan Trost (2007) finns det betydande komponenter som bör ingå när man gör mätningar och detta är i syfte att uppnå en hög grad av reliabilitet med undersökningen. Författaren menar att en hög grad av reliabilitet kan uppnås då situationen är standardiserad för informanterna och där informanterna ges samma förutsättningar genom att få besvara samma frågor och har samma svarsalternativ att välja på, (Trost, 2007:64-65). Min enkät utformades med en viss standardisering då jag hade samma frågor till alla med samma svarsalternativ, med undantag för de åtta öppna frågorna där informanten själv fick möjlighet att välja sitt svarsalternativ.

Författaren Jan Trost (2007) tar även upp objektiviteten för det som studeras och där informanterna inte skall ses som personer i sig, utan istället bidrar de med data som kan registreras och som i sin tur skall uppfattas på samma sätt oberoende av vem som registrerar dessa data, (Trost, 2007:64). Dock menar Alvesson och Deetz (2000) att den kvantitativa forskningen är något konstlad då man som forskare studerar generaliserade situationer, till skillnad från inträffade och mer naturliga situationer, (Alvesson & Deetz, 2000:65). Vidare belyser Alvesson och Deetz tolkningen av de svar som inkommer vid en enkätundersökning och de ifrågasätter bland annat undersökningspersonernas omdöme när det gäller hur dessa har svarat, samtidigt som forskaren har styrt valet av svarsalternativ, (ibid. 2000:66-67).

Utifrån mina standardiserade frågor ser jag tillförlitligheten som god då frågorna behandlat informantens livssituation som den ser ut i nuläget, samtidigt som svarsalternativen ger en låg grad för misstolkning, dock kan man aldrig vara säker på att det som forskaren syftar på är detsamma som informanten menat när det är fråga om en enkätundersökning. Detta samtidigt som många av mina informanter valde att få enkäten tillsänd sig via mejl, något som kan ha varit till nackdel för undersökningen då de kanske valt att inte kontakta mig vid eventuella oklarheter.

3.2.1 Enkätundersökning

Här beskriver jag mitt tillvägagångssätt när det gäller enkätundersökningen och eventuella hinder som jag stött på i samband med insamlandet av mitt material.

Enkätens urval

Mitt urvalsunderlag byggde på en grupp informanter från sydvästra Sverige, som alla var yrkesutbildade elektriker och som avslutat sin utbildning gemensamt samma år. Gemensamt för denna population var också att de alla gått i samma klass, samt utifrån kön och åldersmässigt var de alla inom samma kategori. I denna grupp ingick även en anhörig till mig som i sin tur bidrog med en telefonlista över gruppen av tilltänkta informanter. Samma person fick också möjligheten att medverka i enkätundersökningen. De övriga informanterna hade jag sedan tidigare inte haft någon kontakt eller koppling till, med undantag för tre av dessa informanter som jag kände igen till utseendet, dessa tre personer fick också möjligheten att besvara min enkät. Det var sammanlagt arton personer som ingick i min population av nyutexaminerade elektriker.

Enkätens utformning

Enkäten utformades med en enkel layout och där jag medvetet hade valt att inte ha för många sidor med frågor i frågeformuläret, eftersom jag trodde att informanterna kanske skulle ha kunnat tröttna och inte anstränga sig tillräckligt med att besvara dessa frågor. Genom att ha enklare frågor som var kopplade till en låg variation av svarsalternativ trodde jag också att möjligheten till misstolkande av frågan skulle minska hos informanterna, och tillförlitligheten skulle därmed öka. I början av enkäten hade jag skrivit en kort information om varför denna enkät tilldelats dem, och vad som var syftet med enkäten och mitt examensarbete. Jag hade även tagit upp den anonymitet som i möjligaste mån skulle gälla i mitt fortsatta arbete. De

hade alla sedan tidigare via telefonkontakt fått informationen att anonymiteten i förarbetet inte kunnat göras fullständigt anonymt, eftersom jag då inte skulle ha haft samma kontroll på vilka informanter jag fått svar från.

Enkäten innehöll 22 standardiserade frågor (se bilaga: 1) och av dessa var 14 st. frågor där informanten skulle kryssa för de svarsalternativ som bäst stämde överens för denne. De övriga åtta frågorna var mer öppna enkätfrågor där informanten själv kunde uttrycka sitt svarsalternativ. Alla frågor behandlade ämnet om informantens nuvarande livssituation och framtidsvision. Jag hade även tagit med frågor gällande informanternas gymnasieval: om detta hade varit ett medvetet val för dem eller inte, och om informanten uppfattade gymnasievalet som ett bra beslut eller ej. Dessa frågor var i syfte att kunna återkoppla till en eventuell anställning inom samma bransch. I slutet av enkäten hade jag även utformat en fråga gällande eventuell komplettering inför mitt fortsatta förarbete med insamlandet av material, och om denne då ställde sig villig till en ny kontakt från mig eller ej. Utifrån min urvalsgrupp gavs alla informanter möjligheten att besvara samma enkät.

Datainsamlande

Med utgångspunkt från den telefonlista jag sedan tidigare hade fått började jag sedan ringa runt till personerna i min urvalsgrupp. Denna första kontakt med informanterna påbörjades 2008-11-06. Jag gjorde då en kort presentation om vem jag var och från vem jag hade fått deras telefonnummer, samt lite information om mitt examensarbete och dess syfte. Jag tog även upp diskussionen om anonymitet som skulle gälla i min avslutande c-uppsats, samtidigt som denna anonymitet trots allt inte var så anonym i mitt förarbete för att kunna samla ihop mitt empiriska material, vilket jag också upplyste dem om. Då jag själv via personlig kontakt med informanten eller över Internet (mejl) kunde se vilka jag fått tillbaka enkäten från, och samtidigt var detta ett sätt för mig att stämma av vilka som svarat respektive inte besvarat enkäten. Majoriteten (13 st.) av mina informanter valde att få enkäten tillsänd sig via mejl, vilket underlättade för mig då jag kostnadsmässigt och tidsmässigt undkom att skriva ut enkäter och köra för att lämna ut enkäterna personligen till dessa informanter. Nackdelen blev istället den tid det tog innan jag fått tillbaka majoriteten av enkäterna. De resterande enkäterna lämnades ut personligen hemma hos informanten eller på dennes arbetsplats och en av informanterna valde att själv komma till min bostad och fylla i enkäten. Till dem (4 st.) som inte hade returnerat enkäten kontaktade jag ånyo efter cirka en veckas tid via telefon, för att

höra om de fortfarande var intresserade av att fylla i min enkät och samtidigt ge mig som forskare en ökad svarsfrekvens. Denna påminnelse var någonting som jag inte hade tagit med i mina beräkningar, då jag i min enfald hade uppfattat att alla jag talat med hade varit intresserade och ställt sig positiva till att besvara enkäten. Tidsmässigt ville jag ju inte heller vara för snabb med en påminnelse till mina informanter då de kanske hade andra krävande arbeten och intressen som upptog deras tid, samtidigt som en alltför lång väntan emellan påminnelsen kanske inte skulle uppfattas så förtroendegivande eller ses som ett viktigt examensarbete från min sida. Min påminnelse till dem som inte hade besvarat enkäten sedan tidigare resulterade till att alla utom en återsände densamma. Det var förövrigt fyra stycken i min urvalsgrupp som hade varit svåra att nå via en första telefonkontakt, och när jag väl hade fått tag på dem fick de också möjligheten och tid på sig att besvara enkäten. Det var dock en informant som inte besvarade min enkät, trots påminnelse via telefonkontakt och mejl från mig. Denna person hade ställt sig positiv till att vara med i undersökningen, både vid min första telefonkontakt men även vid den senare telefonkontakten som mer var en påminnelse. Med undantag av denna person var det sammanlagt sjutton stycken inkomna enkäter som mitt underlag byggde på. En fullständig svarsfrekvens skulle givetvis ge en fullständigt mer rättvisande bild över hela min population av nyutexaminerade elektriker, men jag upplevde inte att denna sista informant skulle skilja sig så markant vad det gäller resultatet.

Bearbetning av data

Det var sammanlagt 18 enkäter som sändes ut till min urvalsgrupp och av dessa fick jag 17 st. enkäter i retur. Vilket gjorde att svarsfrekvensen för denna enkätundersökning låg på 94 %, och utifrån detta gör jag bedömningen att tillförlitligheten är god, dock kan det alltid uppstå tvivel när det gäller hur sanningsenligt informanterna har valt att svara, samtidigt som mina svarsalternativ kan associeras olika och missuppfattas från person till person. Jag valde att inte göra någon bortfallsanalys då andelen inlämnade enkäter var så pass stort och jag fick inte uppfattningen att resultatet skulle skilja sig nämnvärt. Dock byggde mitt resultat på de besvarade enkäterna och jag förhöll mig endast till dessa. Samtidigt som mitt urval inte kan utgöra ett representativt resultat för samhället i stort utan endast utifrån min lilla population.

De inkomna enkäterna numrerades utan någon direkt inbördes ordning för att göra individerna mer anonyma, samtidigt som resultatet sammanställdes på min dator och genom denna kodning uppfattade jag att möjligheten för att kunna spåra informanten skulle anses vara

mindre för en utomstående. På ett annat ställe förvarades sedan den kodning av siffror som var kopplad till informantens namn. Detta beroende på att jag själv ville hålla koll på vilka personer jag fått svar från för en eventuell återkontakt vid påminnelse eller för att följa upp informanten med en kommande intervju. Därefter överförde jag respektive siffra till deras svarsalternativ för varje fråga till en gemensam enkätsammanställning. En sammanställning utifrån enkätstudien finns även med i mitt arbete, (se bilaga: 2).

3.3 Kvalitativ metod

Författaren Diana Mulinari (Sjöberg, red. 1999) beskriver den kvalitativa metoden som till stor del syftar till att ta reda på fenomenets karaktär eller egenskaper och som framkommer genom informanternas egna livsberättelser med hjälp av intervjuer och deltagande observationer. Fördelen med denna metod är att det blir en dialog mellan forskaren och informanten som leder till att förtydliga och utveckla de frågor och svar som framkommer, (Sjöberg, 1999:36-55).

> *"Jag vill förstå världen ur din synvinkel. Jag vill veta vad du vet på det sätt som du vet det. Jag vill förstå meningen i din upplevelse, gå i dina skor, uppleva tingen som du upplever dem, förklara tingen som du förklarar dem. Vill du bli min lärare och hjälpa mig att förstå?"* (Kvale, 1997:117).

Författaren Jan Trost (1997) menar att den kvalitativa intervjun är att föredra då man som forskare vill nå en ökad förståelse för ”människors sätt att resonera eller reagera”, (Trost, 1997:15). I den kvalitativa intervjun är det därför informantens muntliga livsberättelse som forskaren är intresserad av och forskarens uppgift blir då att beskriva och förstå hur informanten upplever denna livsvärld. Genom samtalet mellan forskaren och informanten görs det möjligt för forskaren att följa upp fragment ur informantens berättelse för att på så vis leda till en ökad förståelse över det som studeras, (Widerberg, 2002:16). Det är alltså inte intervjupersonen i sig som man som forskare är intresserad av, istället är det vad informanten har att delge om ämnet i fråga som är det intressanta. Utifrån dessa kunskaper som framkommer kommer forskaren därefter att analysera och tolka informantens berättelse och dess sociala situation, (ibid. 2002:67). För att få en ökad förståelse över hur gruppen nyutexaminerade elektriker upplevde sin livssituation och framtidsvision valde jag att även genomföra kvalitativa intervjuer med ett urval ur denna population. Detta beroende på att intervjun kunde ge en ökad förståelse över deras situation och samtidigt som det gav en kompletterande och rikare bild jämfört med om jag endast använt mig av enkäterna. Alvesson och Deetz (2000) menar att intervjupersonen inte hämmas lika mycket av forskarens förförståelse och vokabulär vid en intervjusituation. Samtidigt som forskaren vid en intervju

kan få information och perspektiv som denne inte tidigare tänkt på, och detta kan i sin tur frambringa nya idéer, (Alvesson & Deetz, 2000:82).

Alvesson och Deetz (2000) menar dock att det alltid finns påverkbara faktorer som man inte kan undkomma då man genomför kvalitativa intervjuer, och forskningsintervjun bör därför ses som ett samtal mellan personerna istället för att endast vara en insamling av empirisk data. I mitt fall såg jag intervjuerna som en komplettering till de tidigare genomförda enkäterna och en möjlighet att få ett rikare empiriskt underlag, samtidigt som det också gavs möjlighet till ytterligare perspektiv genom det som informanten berättade och utifrån syftet med mitt arbete. Författarna anser att situationen för intervjun kan vara då de inblandade parterna vill skapa en positiv bild under intervjutillfället, vilket i sin tur kan ge en snedvriden bild av den sociala verkligheten (Alvesson & Deetz, 2000:83). Mina informanter hade alla samtyckt till att intervjusamtalet fick spelas in, vilket medförde till att samtalet mellan mig som forskare och intervjupersonen blev mer som en naturlig dialog. Detta samtidigt som jag då kunde fokusera mer på informantens kroppsspråk och det känslomässiga språket då denne samtalade med mig, vilket jag då istället förde anteckningar om. Dessa fältanteckningar skulle sedan användas som minnesanteckningar då jag gjorde en sammanställning av intervjun och någonting som skulle ha kunnat förtydliga situationen vid en senare analys. Alvesson och Deetz (2000) anser vidare att andra påverkbara faktorer kan vara då den intervjuade personen skildrar sin sociala verklighet utifrån forskarens förväntningar och även utifrån de sociala normer som råder för hur man bör uttrycka sig, (Alvesson & Deetz, 2000:84). Tillförlitligheten när det gäller kvalitativa intervjuer går alltid att ifrågasätta beroende på vad som behandlas och hur man behandlar detta, respektive det som inte tas upp under intervjun. Även språket och orden som personerna använder sig av kan vara bidragande orsaker till att uppnå ifrågasättanden av intervjun, då det som sägs kan vara mer eller mindre sanningsenligt samtidigt som vissa ord kanske inte har likvärdiga associationer för forskaren och den som intervjuas (ibid. 2000:85). Det är också viktigt som forskare att visa respekt för den som intervjuas, även då man inte känner sympati med dennes åsikter och värderingar då de kan gå isär med ens egna, (Sjöberg, red. 1999:178).

3.3.1 Intervjuer

Här berättar jag hur arbetet med intervjuerna har genomförts och jag redogör även mitt urval av informanter och hur detta urval har gjorts.

Urval till intervjuer

Utifrån min enkätsammanställning gjordes sedan ett urval över lämpliga informanter som skulle vara intressanta att intervjua i förhållande till syftet med min undersökning. Dock var det ett fåtal (4 st.) av dessa som på förhand valdes bort för en vidare intervju, däribland den person som jag hade ett visst släktskap med eftersom vår tidigare koppling till varandra kunde vara förenat med både för- och nackdelar i en kommande intervjusituation. Dock framställer Alvesson och Deetz (2000) att betydelsen av forskarens förhoppningar och sociala normer för att uttrycka sig kan minimeras om man etablerar en mer nära personlig kontakt med intervjupersonen som istället bör ses som en deltagare, (Alvesson & Deetz, 2000:84). I detta fall då vi redan hade en personlig kontakt och personen i fråga säkert skulle ha ställt sig välvillig till en intervju valde jag ändå att utesluta densamme, då det inte hade varit säkert att den bild som en eventuell intervju hade gett hade varit en realistisk bild. Då denne person kanske inte hade velat delge sina egna personliga känslor och uttryck. Jag valde även att utesluta de tre personerna ur populationen som jag sedan tidigare känt igen till utseendet och dessa valdes också bort för kommande intervjuer på grund av samma orsak som ovan.

De informanter som valdes ut till vidare intervjuer skulle alla ha en anställning som var relaterat till deras tidigare elektrikerutbildning och där gymnasievalet hade varit ett eget val eller ett eget val tillsammans med förälder/föräldrar, samtidigt som de också skulle ha ställt sig positiva till att jag ånyo tog kontakt med dem för en komplettering av mitt arbete vid behov. Anledningen till just detta urval för de genomförda intervjuerna var att jag ville hålla mig inom elektriker branschen då vissa av mina frågor i intervjuguiden var direkt kopplade till denna yrkeskår, och om jag då skulle ha tagit med andra yrkesgrupper eller icke verksamma informanter skulle det inte tyckas lika giltigt i mitt fortsatta underlag till arbetet. Jag avsåg därför att lägga fokus på de informanter som hade någon form av sysselsättning som elektriker och som i sin tur genererade i en lön, eftersom en inkomst skapade bättre förutsättningar till ett oberoende från föräldrarna. Utifrån detta hade tanken varit att välja ut två informanter ur urvalsgruppen som hade ett eget boende och två informanter som fortfarande bodde kvar hemma hos sina föräldrar/förälder. Det visade sig dock vid en ny telefonkontakt att de tidigare två tilltänkta informanterna som hade ett eget boende inte visade sig vara intresserade av att ställa upp på en kommande intervju och tackade därför nej till en sådan. Jag ville inte vara för pådrivande i mitt övertalningsförsök då jag upplevde att en mer

påtvingad intervju säkerligen inte hade gett någon bra interaktion vid ett senare intervjutillfälle. Samtidigt som min undersökning byggde på frivillighet för informanten. Därför byggde urvalet (4 st.) av intervjupersoner på informanter som alla fortfarande var boende hemma. Det fanns ytterligare en informant som kunnat vara aktuell att ta med i en intervju och som bodde i ett eget boende, men denna bodde på en helt annan ort i landet som gjorde det omöjligt för en personlig intervju face to face. Samtidigt som jag gjorde valet att en eventuell telefonintervju inte skulle ha varit aktuell att genomföra, då den är mer opersonlig och inte avspeglar så mycket av intervjun annat än det som sägs i ord.

Intervjuguiden

Inför mina intervjuer hade jag sammanställt en intervjuguide (se bilaga: 3) med 23 st. på förhand konstruerade frågor som skulle vara sammankopplade med informanternas livssituation och framtidsvision. Denna intervjuguide med frågor skulle mer ses som ett underlag inför intervjun men där det samtidigt gavs möjlighet till fördjupning av svaren och förtydligande och utvecklande av de frågor och svar som gavs. Denna halvstrukturerade intervjuform blir mer som en naturlig samtalsdialog. Författaren Tim May (2001) beskriver den formen av intervjuer och benämner dem som semistrukturerade intervjuer. Där den formen av intervjuer också ger informanten större möjlighet att besvara frågorna utifrån sina egna termer, (May, 2001:151). Denna intervjuform var ett sätt för mig att få en ökad och mer öppen möjlighet för andra och kanske oväntade infallsvinklar i förhållande till mitt tema. Författaren Karin Widerberg (2002) menar dock att detta utrymme att följa upp informantens resonemang och göra intervjun mer levande kan innebära att det finns en ökad risk för informanten att fastna i ett visst tema. Vilket betyder att forskaren då får gå in och avbryta informanten och styra intervjun, (Widerberg, 2002:100).

Frågorna i intervjuguiden var konstruerade med ett enkelt språk och med raka frågor för att på så vis i möjligaste mån inte skapa någon förvirring hos informanten. Dessa frågor skulle inte vara ledande frågor där informanten hade tvingats inta någon ställning redan från början utan i allmänhet var det frågor som: hur de upplever möjligheten att själv påverka sin livssituation, vad en anställning betyder för dem och om det är viktigt för dem att ha ett arbete mm. Detta var i syfte att jag ville ta reda på informantens egna och personliga åsikter. Utifrån dessa frågor och beroende på vad informanten berättade fanns det sedan möjlighet att ställa

följdfrågor kopplade till ämnet i fråga. Jag ansåg inte att mina intervjufrågor hade varit för personliga eller etiskt känsliga för informanten att besvara.

Genomförande av intervjuer

När jag hade fått klartecken från informanten om att genomföra min intervju med denne, hade jag även hört mig för om var någonstans platsen för intervjun skulle ske om informanten själv hade några önskemål. Då jag ville att informanten skulle känna sig trygg i en miljö som denna själv hade valt.

Innan intervjun började berättade jag för informanten att det var dennes livssituation och framtidsvision som jag var intresserad av och fokus låg inte på informanten som person. Jag berättade också att materialet senare skulle presenteras på så vis att det inte skulle kopplas ihop med informanten som person. Det som framkom under intervjutillfället när det gällde namn, arbetsplatser, orter osv. skulle plockas bort som underlagsmaterial till min uppsats för att öka anonymiteten. Innan intervjun började bad jag om tillåtelse att få använda en bandspelare för att kunna spela in intervjun, och berättade då att det skulle underlätta en transkribering av intervjun. Denna ljudupptagning skulle så snart transkriberingen var genomförd raderas, vilket jag också informerade om. Fördelen med att använda sig av en bandspelare vid en intervju är att man som forskare inte behöver anteckna allt som informanten säger utan istället kan man koncentrera sig mer på dialogen. Samtidigt som en ljudupptagning underlättar vid en översättning av intervjun och ger en återspegling av hela samtalet som man kan gå tillbaka till flera gånger. Jag meddelade även informanten att jag skulle föra vissa anteckningar under intervjutillfället dock inte om vad, men dessa var mer avsedda för att notera eventuella känslouttryck, kroppsspråk och liknande som kunde förstärka det som informanten berättat. Jag gjorde en sammanställning av intervjun och upplyste informanten om att denne kunde få ett exemplar av intervjusammanställningen i syfte för informanten att kontrollera så att det stämde överens med vad som framkommit under själva intervjun, samtidigt som informanten gav sitt godkännande till att materialet kunde användas i mitt fortsatta arbete. Men detta var ingenting som informanten behövde ta ställning till i början av intervjun eftersom jag skulle återkomma med frågan även i slutet av intervjutillfället. Innan intervjun började berättade jag också att det var tillåtet för informanten att hoppa över frågor som denne inte ville besvara eller kände sig besvärad av, samtidigt som informanten också kunde avbryta intervjun närhelst denne så önskade. Varje intervju varade i

cirka 40-45 minuter och det föll sig naturligt att avsluta efter den tiden eftersom informanterna började skruva på sig eller ge kortare och mindre uttömmande svar, samtidigt som jag då också till stor del hade fått svar på de frågor som låg till grund för min intervjuguide.

Intervjuperson 1

För denne informant hade gymnasievalet varit ett eget val och han hade också en anställning kopplat till gymnasievalet. Denna intervju skedde efter informantens arbetstid, (fredag kväll) i informantens föräldrahem. Detta hade varit ett medvetet val från informanten och gjorde kanske att han också kände sig mer trygg i situationen då det var i hans eller familjens bostad. Samtidigt som jag uppfattade det som lite jobbigt till en början eftersom jag trängde mig på i deras privata bostad. I bostaden fanns även hans mamma hemma, vilket till en början också känts lite olustigt för mig. Dock var hon inte närvarande under själva intervjun, vilket underlättade en hel del. Innan intervjun började delgav jag informanten den allmänna informationen för intervjun. Jag upplevde att informanten var något trött och inte alltför talför till en början, men det lättade dock en aning i slutet av intervjun. Till största delen använde jag mig utav intervjuguidens frågor och även följdfrågor utifrån vad informanten hade att berätta. Efter intervjun satt vi och småpratade lite och då verkade informanten mer talför, någonting som kan ha påverkats av att bandspelaren då stängts av.

Intervjuperson 2

För denne informant hade gymnasievalet varit ett eget val tillsammans med förälder/föräldrar och han hade också en anställning kopplat till gymnasievalet. Detta intervjutillfälle skedde en söndag em. i forskarens hem. Denna plats hade inte varit av betydelse för informanten. Informanten bjöds där på fika för att göra stämningen lite mer lättsam. Innan intervjun började hade även denna informant delgetts den allmänna informationen gällande intervjutillfället och även ställt sig positiv till en inspelning av samtalet. Denna informant upplevdes som relativt talför och samtalet flöt på bra genom att jag ställde någon fråga och informanten återgav sin berättelse. Under detta intervjutillfälle följdes inte frågorna i intervjuguiden nämnvärt utan det blev mer att jag ställde mina frågor utifrån vad informanten hade berättat, vilket i sin tur blev lite svårare för mig som forskare att hålla koll på vilka frågor som tagits upp. Samtidigt som jag inte ville stoppa informanten och styra för mycket då det som informanten hade berättat var i relation till ämnet. Även detta samtal hade bandats och efter intervjun satt vi och småpratade en lång stund, dock valde jag att inte ta med någonting av det som sagts efter det

att bandspelaren hade stängts av. Med hänsyn till min informant då denne inte ville ha någon intervjusammanställning i efterhand.

Intervjuperson 3

För denne informant hade gymnasievalet varit ett eget val tillsammans med förälder/föräldrar och han hade också en anställning kopplat till gymnasievalet. Denna intervju skedde på ett café på orten som informanten på förhand hade valt. Miljön var förhållandevis god då vi kom dit en fredag em. var det endast ett fåtal personer i lokalen och en lågmäld och lugn musik i bakgrunden. Även denna informant delgavs en allmän information gällande intervjun. Det var för övrigt inga som helst problem att banda samtalet. Denna informant upplevde jag som lätt att föra en diskussion med, men då jag väl började ställa mina frågor delgav han mig mest korta svar. Så det blev mest att jag som forskare styrde intervjun och följde min intervjuguide med undantag för de gånger då vi kom in på något visst ämne, där jag kunde ställa ytterligare frågor eller följdfrågor kopplade till det som informanten berättat. Jag tror att miljön kan ha påverkat situationen något då det i slutet av intervjun kom in mer personer i lokalen ledde detta till att vi mer omedvetet (tror jag) skyndade på intervjun. Efter intervjun satt vi kvar en stund och småpratade om informantens framtidsplaner och det blev mer ett naturligt samtal mellan oss båda. Denna informant valde efter intervjun att få en sammanställning av den genomförda intervjun, vilket också skedde.

Intervjuperson 4

För denne informant hade gymnasievalet varit ett eget val och han hade också en anställning kopplat till gymnasievalet. Denna intervju skedde i forskarens hem en vardag em. efter det att informanten avslutat sitt arbete. Platsen för intervjun hade inte varit av betydelse för informanten. Informanten bjöds på fika för att göra intervjun mer lättsam och sällskaplig. Även denna informant delgavs den allmänna informationen gällande intervjutillfället. Denna informant godkände också ett inspelande av intervjusamtalet, vilket underlättade och gjorde samtalet mer till en diskussion. Efter intervjun frågade jag igen om informanten ville ha en sammanställning av det som vi hade diskuterat, vilket han då också tackade ja till. Efteråt satt vi kvar och diskuterade lite allmänt om informantens livssituation och hans intressen, men då jag tidigare till stor del fått svar på mina frågor inom dessa områden valde jag att stänga av bandspelaren.

Sammanställandet av intervjuer

När väl intervjun var genomförd gjordes en transkribering av intervjutillfället och detta var en ordagrann utskrift över intervjun, där språket, sättet att tala, pauser och liknande hade tolkats med i texten. Inspelningen avlyssnades flera gånger och vid olika tillfällen för att se om jag som forskare hade tolkat situationen rätt. I slutet på denna översättning lades även till en sammanfattning över de anteckningar som jag fört under själva intervjun, (kroppsspråk, känslouttryck mm.) och de i efterhand nedtecknade anteckningarna över mina reflektioner gällande situationen som sådan både utifrån mig som forskare men även utifrån den intervjuade. Därefter kopierade jag översättningen och plockade bort min egen tolkning av intervjusituationen och mina egna anteckningar, för att sedan omforma det informanten hade sagt till en mer sammandragen text som informanten därefter kunnat ta del av. Det som sagts före och efter intervjutillfället då bandspelaren hade varit avstängd valde jag att inte ta upp och använda mig utav. Då två av mina informanter valde att inte få någon sammanfattning av intervjun i efterhand. Jag upplevde att många av mina informanter hade lätt för att prata på efter det att intervjun genomförts utan att kanske vara medvetna om vad de berättade, och med hänsyn till dem och om vad de berättat ansåg jag inte det som etiskt riktigt att ta med det framkomna i mitt fortsatta arbete utan deras medgivande.

3.4 Validitet och Reliabilitet

I mitt arbete och vid insamlandet av det empiriska materialet har jag strävat efter att uppnå en hög grad av validitet och reliabilitet. Där reliabilitet eller tillförlitligheten avser att rätt sorts data i förhållande till undersökningens syfte samlas in. Samtidigt som mätningarna skall vara stabila och förutsättningarna skall vara likadana för alla informanter, och där resultatet vid en mätning skall ge samma resultat vid en förnyad mätning. Vid den kvantitativa studien är det därför väsentligt att eftersträva en standardiserad situation för att uppnå en hög grad av reliabilitet. Frågorna skall vara utformade på så vis att de inte skall kunna missuppfattas för informanten, de skall inte heller vara ledande frågor om man som forskare vill uppnå en hög grad av reliabilitet. Validiteten i sin tur är giltigheten i det som forskaren avsett att mäta, och att man verkligen mäter det som man avsett, (Trost, 2007:64-66). Utifrån frågorna som ställs skall svarsalternativen vara kopplade till det man avser att mäta.

> *”En valid tolkning är således en tolkning, vars innebörd är giltig för den företeelse som studeras eller skänker mening åt denna företeelse.”* (Selander & Ödman red. 2004:84)

3.5 Etik och förhållningssätt

Både vad det gällde enkätundersökningen och de genomförda intervjuerna med informanter byggde dessa på frivillighet och möjlighet för informanterna att ta ställning till om de ville delta eller inte. Vid den första kontakten med mina informanter upplyste jag om den anonymitet som skulle gälla i mitt fortsatta examensarbete, med undantag för insamlandet av data i mitt förarbete som inte kunnat göras fullständigt anonymt eftersom jag då inte skulle ha haft lika stor kontroll på antalet återsända enkäter. I sammanställningen av enkäternas resultat och intervjuernas resultat har sedan alla informanter gjorts anonyma, på så vis att det som framkommit under intervjutillfällena och som kunnat kopplas samman med informanterna så som bostadsort, arbetsplats och dylikt har plockats bort för att öka deras anonymitet. Det har inte varit intervjupersonerna i sig som jag varit intresserad av, istället har det varit ämnet ifråga och deras livssituation som har varit det intressanta, (Widerberg, 2002:16).

Både före intervjun och efter det att intervjun avslutats har alla informanter getts möjligheten att ta ställning till om de ville ha en sammanställning av intervjun, för att på så vis ge sitt godkännande av det som sagts under detta tillfälle och om jag som forskare hade tolkat rätt. Vid intervjun blev de alla tillfrågade om de ville att samtalet skulle bandas och de fick då själva ta ställning även till detta. Samtidigt som de också hade delgetts möjligheten att hoppa över frågor eller avbryta intervjun närhelst de ville.

De citat som använts i mitt arbete har med hänsyn till informanterna skrivits utan deras vardagsspråk så som slang eller på annat sätt som kan upplevas som kränkande för informanterna då man ser språket i tryckt form.

4. Teori

I detta avsnitt presenteras de teorier som jag har valt att använda mig av i mitt analyskapitel. Där jag inleder med Ulrich Becks individualiseringsteori. Därefter presenteras Anthony Giddens teorier om modernitet och självidentitet. För att sedan avslutas med Zygmunt Baumans teorier om arbete, konsumtion och den nya fattigdomen.

4.1 Ulrich Beck - Individualisering

I det tidigare traditionella industrisamhället växte individen in i arbetarrörelsen genom en förhållandevis naturlig process och framtidens väg var mer utstakad och förutbestämd eftersom barnet socialiserades in i familjens egna rutiner och erfarenheter, samtidigt som

familjens klass återspeglade uppväxten och individens efterkommande yrkesbana och livsöde. Idag är situationen en helt annan och Beck menar att de tidigare sociala formerna som klass och familj har urholkats, (Beck, 1998:133).

> *”Individualization is a concept which describes a structural, sociological transformation of social institutions and the relationship of the individual to society.”* (Beck & Beck-Gernsheim, 2008:202)

Beck menar att individualiseringen idag befriar människorna från de tidigare traditionella och fasta mönstren och gör att individen istället ställs inför en massa val som den tvingas ta ställning till. Det blir då för individen att själv finna sin väg när det gäller det egna livet och sin livssituation i relation till andra och till samhället i sig, (Beck & Beck-Gernsheim, 2008:202-203).

När det gäller den sociala rörligheten och likaså den geografiska eller den vardagliga rörligheten i förhållande till familjen och arbetet har den ändrat på människornas levnadssituationer och livsbanor. Då man lägger samman dessa olika variationer av rörlighet leder det till ständiga individualiseringsprocesser för individen i förhållande till familjen, vännerna, arbetet, kolleger osv. detta ger också upphov till nya normer och värderingar. Individen är inte längre beroende av sitt ursprung på sin väg genom livet, istället får individen sitt värde genom individualiseringsprocessen som också gör att man uppfattar sitt liv mer som ett personligt öde, (Beck, 1998:129).

Utvecklingen när det gäller utbildningen har ändrats och människans härkomst, kön klasskulturella band, och dennes förutsättningar anses idag som mindre viktiga och har därmed ökat möjligheterna för alla att studera. Utbildningen gör det möjligt för individen att finna sig själv och även att reflektera över olika företeelser och över sin situation. Samtidigt som det ges en möjlighet att själv välja och planera sin utbildning och ett led i att förbättra sina framtida möjligheter till utveckling, (Beck, 1998:132) Förändringar är dock förenade med risker för individen och övergången från studier till ett arbete innebär alltid en risk beroende på hur arbetsmarknaden ser ut. Minskar arbetssamhällets volym genom en radikal förändring utifrån förlorar också utbildningen betydelse för yrkeslivet eftersom möjligheten till anställning minskat. Detta gör utbildningen avskuren från den mening och det mål den egentligen var avsedd för, och de studerande få då istället finna sitt eget värde och utveckla sig själva, (ibid. 1998:245).

4.2 Anthony Giddens – Modernitet och självidentitet

Giddens (1997) beskriver sökandet efter sin självidentitet som ett modernt fenomen och som ett reflexivt projekt där individen själv är ansvarig och det är upp till individen att själv skapa sig sitt eget liv och där individen kan ställa sig frågan om vad man själv vill med sitt liv. Det blir för individen att se ett ögonblick som ett nytt ögonblick och där varje reflexivt ögonblick innebär en ökad medvetenhet om känslor, tankar och kroppsförnimmelser. Att leva i nuet kräver en självförståelse hos individen som gör det möjligt att planera framåt i tiden och konstruera den livsbana som stämmer överens med individens egna och innersta önskningar. Det handlar om att individen själv skall förändra och utveckla sin självbiografi genom att dra lärdom av det förflutna och de tidigare erfarenheterna eller misstagen och istället öppna upp för framtiden, (Giddens, 1997: 90-91).

Livsförloppet innebär en rad passager som individen tvingas ta ställning till och gå igenom. Dessa är dock inte institutionaliserade eller förenade med sociala riter istället innebär dessa övergångar förluster eller möjliga belöningar för den enskilde individen. Att gå igenom en viktig övergång i livet så som att lämna skolan och istället börja arbeta eller att flytta hemifrån innebär förluster för individen och dessa måste få sörjas framförallt då det har initierats av individen själv. Livspassagerna är förenade med både risker och möjligheter som innebär att individen löper en medvetet övervägd risk då denne fångar upp de nya möjligheterna som de personliga kriserna innebär, (Giddens, 1997: 97-98).

Anthony Giddens beskriver att det är särskilt viktigt med en strategisk livsplanering i en värld där det förekommer alternativa livsstilsmöjligheter. I självets reflexiva bana ses livsplanerna som det grundläggande innehållet och livsplaneringen är ett sätt att förbereda sig för ett framtida handlingsförlopp som utifrån självets biografi mobiliseras. Där viktiga händelser i individens liv planeras in, revideras och konstrueras beroende på förändringar i individens situation eller sinnesstämningar. Livsplanering förutsätter därför att tiden organiseras på ett särskilt sätt beroende på att den reflexiva konstruktionen av individens självidentitet är lika beroende av framtida förberedelser så väl som tolkningar av det som har passerat, (Giddens, 1997: 106).

Moderniteten ställer individen inför en komplex mängd av val samtidigt som individen erbjuds en liten undsättning när det gäller frågan om vad denne bör välja och detta får på så

vis en rad konsekvenser för individen och innebär alltid en viss risk. Det kan gälla individens livsstil och dess dominans som kan få oundviklig betydelse för individen och där individen inte har något annat val än att välja. Denna livsstil kan vara en rad mer eller mindre integrerade tillämpningar som individen följer och då inte bara de som uppfyller och tillfredställer ett nyttobehov, utan även de som ger en materiell struktur för individen. Livsstilar är rutiniserade tillämpningar där rutinen införlivas i individens handlingssätt, umgängesmiljöer och klädvanor mm. Men dessa rutiner som individen följer är reflexiva och öppna för nya möjligheter och förändringar som utgår från individens självidentitet och rörliga karaktär. Där varje beslut som fattas av individen varje dag om vem man skall träffa eller vad man skall äta också bidrar till att rutinerna kan fortgå, (Giddens, 1997: 101-102).

4.3 Zygmunt Bauman - Från arbetssamhälle till konsumtionssamhälle

Från att ha varit ett samhälle präglat av produktion har vi nu gått till ett samhälle som präglas av konsumtion. Där individerna i samhället skall vara de konsumenter som konsumerar och har omättliga begär, och det som konsumeras förlorar i värde, vilket gör förmågan att tillfredsställa individens behov och önskemål minskar och skall leda till ytterligare köpkraft, (Bauman, 1998:41-43).

De tekniska framstegen har medfört att produktiviteten har ökar samtidigt som sysselsättningen minskar, vilket också har lett till ökad flexibilitet på arbetsmarknaden och tidsbegränsade anställningar där reglerna snabbt kan förändras under anställningens gång och de tidigare livslånga anställningarna är nu ett minne blott. Om individerna tidigare integrerades utifrån produktionssfären och fick sin identitet genom sin yrkeskarriär skall identiteterna nu istället likt konsumtionsvarorna uppnås och innehas, men bara för att förbrukas och därefter försvinna. Den identitet som individen överväger eller önskar sig måste precis som den flexibla arbetsmarknaden ha egenskaper som är flexibla, och som kan förändras och möjliggör för många andra alternativ, (Bauman, 1998:41, 45-46).

5. Presentation av materialet

I detta avsnitt presenteras det resultat som framkommit utifrån min enkätundersökning och resultatet av de genomförda intervjuerna. När det gäller resultatet av enkäterna valde jag att endast belysa några frågor beroende på att resultatdelen i annat fall skulle bli allt för omfattande. Jag har dock valt att lägga en sammanfattning av enkätundersökningen som

bilaga i slutet av mitt arbete, (se bilaga: 2). Efter enkätresultatet presenteras resultatet av de genomförda intervjuerna med fyra utvalda informanter ur populationen. Dessa djupintervjuer förväntades ge svar på frågor som gällde informantens livssituation och framtidsvision.

5.1 Enkätundersökning

Resultatet från enkätundersökningen bygger på den svarsfrekvensen över inkomna enkäter i undersökningen som var 17 inkomna enkäter av 18, (94 %). Siffran framför frågan anger numret som överensstämmer med enkätundersökningens frågenummer.

3) Var gymnasievalet	**Antal**
Ett eget val	14
Eget val tillsammans med förälder/föräldrar	3
Detsamma som kompis/kompisar	-
Annat	-

Majoriteten av informanterna (14 st.) uppger att gymnasievalet varit ett Eget val, endast 3 st. uppger det som ett Eget val tillsammans eller i samspråk med förälder/föräldrar. De övriga alternativen som finns med på enkäten; Detsamma som kompis/kompisar och Annat har inte uppgetts som svarsalternativ för någon informant.

4) Anser du att gymnasievalet var ett bra beslut för dig	**Antal**
Ja	17
Nej	-

Alla informanter (17 st.) anser att gymnasievalet har varit ett bra beslut för dem, genom att välja svarsalternativet Ja. Det är ingen av informanterna som uppger att gymnasievalet är ett dåligt beslut genom att välja alternativet Nej.

2) Boendesituation	**Antal**
Bor hemma hos förälder/föräldrar	13
Eget boende	4

På frågan om informanternas boendesituation visar resultatet på att det är 13 st. som Bor hemma hos förälder/föräldrar, och 4 st. av informanterna som anger att de har ett Eget boende. De 4 informanterna som uppger alternativet eget boende har inget samband med de 4 informanter som i fråga 1 (se bilaga: 2) uppger civilstånd flickvän, med undantag för en av informanterna. En av informanterna som uppger alternativet eget boende anger i fråga 5 (se bilaga: 2) sin sysselsättning som student.

11) Hur ser din ekonomiska situation ut	**Antal**
God	7
Medel	8
Dålig	2

När det gäller frågan hur informanten ser på sin ekonomiska situation svarar 7 st. att ekonomin är God, 8 st. uppger alternativet Medel, och endast 2 st. väljer alternativet Dålig. Av de två som valt alternativet dålig saknar den ena av dessa båda en anställning. Den andre av dessa båda bor i ett eget boende och uppger i fråga 12 att han inte får ekonomisk hjälp av sin förälder/föräldrar.

12) Får du ekonomisk hjälp av dina föräldrar	**Antal**
Ja	4
Nej	13

Om man får ekonomisk hjälp av sina föräldrar svarar endast 4 st. Ja, medan 13 st. väljer alternativ Nej att de inte får någon ekonomisk hjälp av föräldrarna.

5) Vilken är din nuvarande sysselsättning	**Antal**
Arbetar	14
Arbetslös	2
Studerar	1

När det gäller frågan om nuvarande sysselsättning svarar 14 st. att de Arbetar, 2 st. av informanterna är i nuläget Arbetslösa och 1 st. har valt att fortsätta Studera. De två som är arbetslösa uppger i fråga 10 (se bilaga: 2) att detta inte är ett medvetet val.

6) Har ditt nuvarande arbete någon direkt koppling till din utbildning	**Antal**
Ja	13
Nej	1

Det är 13 st. som anger att den nuvarande sysselsättningen har en direkt koppling till utbildningen och kryssat för alternativet Ja, och endast en (1 st.) av dem som arbetade uppger att nuvarande sysselsättning inte hade någon koppling till gymnasieutbildningen.

7) Är du nöjd med din arbetssituation	**Antal**
Ja	14
Nej	-

Alla (14 st.) informanter som har en anställning svarar att de är nöjda med sin arbetssituation genom att välja alternativet Ja, och det är ingen som har valt alternativ Nej.

9) Hur fick du din nuvarande anställning	**Antal**
Praktikplats under studietiden	5
Via arbetsförmedlingen	1
Egna kontakter	9
Kontakter med hjälp av andra	1

På frågan hur man fick sin nuvarande anställning svarar 5 st. att de har haft sin arbetsplats som Praktikplats under studietiden. En (1 st.) av informanterna fick sin anställning Via arbetsförmedlingen, och denna informant uppger även i fråga 6 att anställningen inte har någon koppling till gymnasieutbildningen. 9 st. av informanterna uppger att de fick sin anställning genom Egna kontakter med arbetsplatsen, och endast en (1) har fått sin anställning via Kontakter med hjälp av andra. Det är två av informanterna som valt att kryssa för två av

alternativen i denna fråga dels praktikplats under studietiden och alternativet egna kontakter, samt praktikplats under studietiden och alternativet kontakter med hjälp av andra.

5.2 Intervjuer

Här presenteras en sammanställning av de genomförda intervjuerna med fyra av informanterna, där jag har valt att göra dem mer anonyma genom att ändra deras riktiga namn till ett fingerat namn för att på så vis inte utlämna dem.

5.2.1 Anders

Anders är 19 år och uppväxt i en mindre stad i sydvästra Sverige. Han arbetar på ett litet företag med 10 anställda. Anders bor fortfarande kvar hemma, men planerar att flytta hemifrån och då tillsammans med sin flickvän.

Anders valde själv sin gymnasieutbildning utan något direkt samspråk med föräldrarna. En av anledningarna till att valet blev elektriker var att han inte ville ha någon teoretisk utbildning med en massa pluggande, samtidigt som han också var lite intresserad av el. När han väl hade börjat på elprogrammet började han kika på hur arbetsmarknaden såg ut och uppfattade då arbetsmarknaden som god.

Anders upplever sig som mer vuxen nu jämfört med under studietiden beroende på att han nu arbetar och har en egen inkomst vilket gör att han kan ta hand om sig på ett annat sätt än tidigare och inte längre är lika beroende av sina föräldrar. Samtidigt som han även upplever att han har ett större ansvar på arbetsplatsen. Anders erfar ingen större skillnad jämfört med tidigare när det gäller krav från samhället i stort eller hemifrån då han fortfarande bor kvar hemma. I det egna hemmet har han heller inte märkt av att föräldrarna ställer andra krav på honom eller upplever något ökat ansvar, istället uppfattar han sin situation likvärdigt som under sin studietid.

På frågan om Anders sociala situation svarar han att den är samma som tidigare och att den inte har förändrats nämnvärt. Det är ungefär samma umgänge som tidigare då han gick på gymnasiet. En skillnad som Anders delger är dock att man inte längre träffas lika ofta som tidigare och som han säger:

> *”… Man träffas väl nästan inte alls numera. Det är mycket mindre än innan, knappt någonting alls nu faktiskt. Alla har börjat jobba och när man kommer hem så är man ju tröttare nu också.*

Mitt egna initiativ är kanske inte är så bra, det är det väl inte. Nej, jag anstränger väl inte mig när det gäller det."

Anders berättar att han istället umgås mycket med sin flickvän och detta kanske på bekostnad av de övriga vännerna. I övrigt upplever han sin fritid som mer begränsad nu än vad den var under skoltiden och uppskattar den på ett annat sätt också genom att försöka ta tillvara på den. Fritidsintressena är samma som tidigare och ägnas åt flickvännen och datorer i första hand.

Den ekonomiska situationen upplever Anders som förändrad jämfört med under studietiden och det har lett till att han nu i större utsträckning spenderar mer pengar än tidigare. Han försöker dock tänka på hur han konsumerar och försöker hålla i pengarna lite, men är det någonting som han tycker att han behöver så köper han självklart det utan att egentligen tänka på vad det kostar honom.

Nästan direkt efter att Anders avslutat sina gymnasiestudier fick han sin anställning på den nuvarande arbetsplatsen och efter en månad fick han sedan en tills vidare anställning. Yrkesvalet som elektriker uppfattar han som ett helt rätt val och han trivs bra som elektriker. När det gäller anställningen upplever han att det där ställs krav på honom från arbetsgivaren och det förväntas av honom att han skall göra sitt jobb. Dock tror han att dessa krav kanske kommer att öka efter lärlingstiden eller om något halvår då han förväntas ta ett större ansvar själv och arbetet som han då utför måste bli bra. I nuläget finns ju alltid tryggheten att kunna ringa om han behöver svar på någon fråga eller hjälp med någonting.

När det gäller arbetet och vad Anders där vill uppnå blir svaret: ”*att tjäna pengar och att trivas, det skall kännas bra att gå till arbetet och den ekonomiska biten är stor*”. Han vill även nå en viss erfarenhet yrkesmässigt. En anställning för Anders är en trygghet och att ha någonting att göra på dagarna, samtidigt som han även ser det som en social kontakt med kolleger och kunder.

Beträffande anställningstryggheten och hur den upplevs är Anders svar att det än så länge känns bra, men att han till viss del är något orolig över framtidsutsikterna vad det gäller anställningen, då han märker att det är en liten minskning på arbetsmarknaden i stort och en möjlig uppsägning kan leda till att det blir lite svårt att få ett nytt arbete. På följdfrågan om han kan tänka sig att flytta till följd av ett annat arbete svarar han att det vill han helst inte, men behövs det så har han ju inget direkt val, men det är för honom svårt att sätta sig in i då

han i nuläget har en anställning. Om det skulle bli fråga om arbetslöshet för Anders anser han att det inte skulle kännas så jättebra eftersom han då skulle förlora sin inkomst. Han tror att han till viss del skulle få en viss ekonomisk hjälp av sina föräldrar, men inte jättemycket och det skulle nog bli svårt ekonomiskt. Samtidigt som han tycker att han inte har några direkta utgifter som han skulle behöva dra in på då han inte upplever att han har några dyra utgifter.

Anders upplever arbetsplatsen som bra. Det är trevliga kolleger i blandad ålder och en trygg arbetsplats. Han upplever sin arbetsbelastning som mycket skiftande, och vissa veckor har han mycket att göra hos olika kunder och hinner då knappt in till företaget, medan andra veckor är det mycket mindre att göra och han anser att ett mellanting hade varit det bästa det vill säga att han har att göra hela tiden och att han inte behöva stressa. Anders jobbar endast dagtid och inga kvällar.

När det gäller Anders syn på lärlingslöner anser han att lärlingslönen kunde vara bättre och han har själv en lärlingslön. Men han gör ändå en jämförelse av att gå kvar i skolan i ett år till, och att han nu istället får lön för den tiden som motsvarar en lärlingstid. För honom finns ändå tanken på att byta arbete till följd av en högre lön, men det skall då vara inom samma bransch, samtidigt som det även beror på hur stor löneskillnaden är eftersom han trivs så bra med sitt nuvarande arbete, med personalen och tiderna mm. och allt sådant spelar också en viktig roll för Anders.

På frågan hur han ser på svartjobb svarar han att det inte är bra. Men han gör ändå en viss åtskillnad på elektrikerjobb som utförs inom familjen, där han anser det som helt okej men inte mer. Anders har själv flera gånger blivit erbjuden att jobba svart och säger att kunder kan fråga flera gånger samma dag, men detta är någonting som han bestämt avböjer. Han upplever det som en jobbig situation mellan honom som hantverkare och kunden eftersom han genom att tacka nej till erbjudandet ändå vill ha en nöjd kund och lite rädd att förlora kunden är han också. Han säger att det är flera på företaget som har blivit tillfrågade, men skulle man anta erbjudandet så är det ingenting som man skulle säga till de övriga tror han eftersom det inte är någonting bra för företaget, eller för honom som person heller.

Anders upplever att han själv har en stor möjlighet att påverka sin livssituation och att möjligheten är större nu än tidigare beroende på att han nu har en bättre ekonomiskt situation. När det gäller boende planerar han att flytta hemifrån när han har fått en stabilare inkomst

eftersom han anser att det inte är tillräckligt med den låga lärlingslönen. Anders säger att sökandet efter en bostad inte bara beror på att han i nuläget har en flickvän, utan det är även ett steg i rätt riktning och ett oberoende från föräldrarna.

Även när det gäller arbetet upplever Anders att det där finns goda möjligheter att påverka och kunna planera sin arbetssituation, eftersom han själv bokar tid med sina kunder och kommer överens med dem om vilket arbete som skall genomföras. Samtidigt som han inte är helt beroende av detta kontaktnät då det alltid finns jobb som kommer in till arbetsplatsen och som han kan välja att ta på sig. Anders hoppas på att få stanna kvar på den nuvarande arbetsplatsen där han trivs väldigt bra och han har inga planer på att byta arbete om tjänsten där kvarstår.

5.2.2 Benny

Benny är 19 år och även han har växt upp i en mindre stad i sydvästra Sverige. Han arbetar på ett stort företag med över 8000 anställda inom koncernen (inte bara i Sverige). Benny bor fortfarande kvar hemma och han har ingen flickvän.

När det gäller gymnasievalet ville Benny ha så lite plugg som möjligt samtidigt som han även var intresserad av el. Han valde mellan el och teknik och diskuterad även gymnasievalet tillsammans med sina föräldrar. Även Bennys pappa har läst elektronik på gymnasiet. Men föräldrarnas påverkan över gymnasievalet var att Benny skulle välja ett yrke där han kunde få ett arbete direkt efter sin examen. Benny hade även kännedom om andra som arbetade som elektriker men detta var ingenting som påverkade hans val när det gällde utbildningen. Inför valet hade han även en liten koll på hur arbetsmarknaden såg ut och han uppfattade den som god. Detta tillsammans med att det skulle vara mindre pluggande avgjorde hans gymnasieval.

Benny upplever sig inte som mer vuxen nu jämfört med tidigare mest beroende på att han fortfarande bor kvar hemma och han anser inte att han där behöver ta något större eget ansvar.

När det gäller Bennys sociala situation upplever han den som ganska bra vad det gäller kompisar. Han berättar att de träffas men att de inte hinner umgås lika mycket nu som tidigare under skoltiden och det beror till största delen på att de flesta av kompisarna också arbetar. Benny menar dock att kontaktnätet har ökat till viss del i och med att han börjat jobba och lärt känna en hel del nya personer genom sin arbetsplats. Men detta är inga som han umgås med

på sin fritid då de flesta är äldre och har familj, och då inte har så mycket gemensamt med honom. Benny upplever sin fritid som något begränsad och han tycker inte att han har lika mycket fritid som tidigare när han gick i skolan. Benny jobbar dagtid och inga helger men han menar att träningar och fritidsintressen upptar mycket av hans fritid efter arbetspassen.

På frågan hur han upplever sin egen möjlighet att själv påverka sin livssituation svarar Benny att den är ganska stor. Men när det gäller boendet känner han att det är ganska begränsat eftersom han fortfarande bor kvar hemma. Men han berättar att anledningen till att han bor kvar i föräldrahemmet är att han vill tjäna pengar, för att inom cirka två år få möjlighet att flytta till någonting eget. Han vill även ut och resa och försöker spara pengar till det med och berättar då att det på så vis är positivt att bo kvar hemma ett tag till.

Benny märker av att det ställs krav från arbetsplatsen:

> *”Man får ju ta mycket ansvar och så där på arbetsplatsen och då får man ju också stå för vad man gör. Fast jag har ju oftast någon med mig och så, men det har ju hänt att jag har fått vara själv också och då har man ju en viss press på sig. Man vill ju bli färdig och att det ska bli bra också. Men sen kan det ju va ganska tryggt att ha någon som står och säger vad du skall göra också.”*

Benny tycker att han lär sig mer själv genom att få möjligheten att ta ett eget ansvar, samtidigt som det är roligare också när han själv får bestämma och tänka ut hur han skall göra för att klara av uppgiften och lyckas han då så känns det ju i sin tur jättebra.

Benny är mycket nöjd över sitt yrkesval och han säger att det är stor omväxling av arbetsuppgifterna, samtidigt som han trivs jättebra på sin arbetsplats. Han har sedan tidigare sommarjobbat på en annan arbetsplats som inte har någon koppling till yrkesvalet och där arbetade han i två månader efter studenten. Därefter fick han genom egna kontakter med företaget sin nuvarande anställning. Eftersom han sedan tidigare hade sitt feriearbete efter studenten var han inte jätteorolig över sin ekonomiska situation. Men han tror att han skulle ha känt en viss press över ekonomin och över att inte ha någonting att göra på dagarna om han inte haft någon form av anställning. Benny berättar att föräldrarna skulle ha hjälpt honom ekonomiskt om han saknat en anställning, men att det då inte skulle vara samma ekonomiska utrymme som nu och han tror inte att ekonomin i så fall skulle vara så bra.

En anställning för Benny betyder ganska mycket och vad han syftar på är främst inkomsten eftersom han i annat fall inte skulle jobba säger han. Han säger också att han slösar mycket

mer pengar nu eftersom han har mycket mer pengar nu än tidigare och att han kanske köper en hel del onödiga saker men är det någonting som han vill ha så köper han också det. Dock upplever han inte att han har ändrat livsstil till följd av sin ökade ekonomiska situation. Benny berättar att han sparar pengar till främst en bil, men det finns även planer på sparande till annat; en lägenhet eller inredning till det egna boendet i framtiden. På frågan om sparande mer långsiktigt t ex om han skulle bli arbetslös svarar han att han inte planerar så, istället ser han det då som en möjlighet till att skaffa ett annat arbete. Benny ser sin anställning som viktig rent ekonomiskt men samtidigt vill han inte heller bara gå hemma och inte ha någonting att göra. Han är bara lite orolig över sin anställning beroende på att det är en provanställning och i nuläget vet han inte om han får stanna kvar eller ej. Men troligtvis kommer han få stanna då han upplever att företaget har väldigt mycket att göra. Om han skulle bli av med sin anställning kan han tänka sig att flytta till följd av ett annat arbete.

Han berättar att det han vill uppnå med sitt arbete är att bli bättre på el och få ett ökat ansvar över sitt arbete och detta är någonting han upplever att han kommer att lyckas med så snart lärlingstiden är över. Benny berättar också att han har en lärlingslön och det är för honom helt okej, men han säger också att det hade varit roligare om han hade tjänat mer. Om han skulle få ett arbete men en högre lön hade han med största sannolikhet tackat ja beroende på den ekonomiska ökningen, men han säger också att det beror på hur mycket högre lön det då rör sig om. Är det bara en tillräcklig ökning så spelar typen av arbete ingen större roll för honom.

Benny upplever arbetsplatsen som helt okej och han känner sig trygg där. Han upplever att det är bra folk som arbetar på företaget och stämningen är god. Det finns en viss möjlighet för honom att själv påverka sin arbetssituation och specialisera sig inom något visst område. Han anser att arbetsbelastningen också är bra.

På frågan om svartjobb svarar Benny något besvärad att han inte jobbar svart, men han tror att det förekommer inom branschen. Han anser att det är en viss skillnad på svart och vitt jobb, då det gäller att hjälpa till med el-jobb inom familjen och de närmsta inom vänkretsen är det enligt Benny att betrakta som helt okej. Men utöver det anser han att det är mer svartjobb. Han vet ett par av kollegerna som blivit erbjudna om att jobba svart. Han berättar också att den han brukar arbeta med har hjälpt ett par av sina grannar och där även Benny varit med och hjälpt till och det har känts helt okej.

Beträffande Bennys framtidsvision och drömmar inför framtiden hoppas han på att flytta hemifrån och då långt bort från den nuvarande orten till en större stad, men han kan inte närmare förklarar varför. Han hoppas också på att han har någon att bo tillsammans med. När det gäller Bennys framtida yrkesval tror han inte att han kommer att arbeta på den nuvarande arbetsplatsen, men han är ändå lite osäker. Han berättar även att han skulle vilja börja plugga igen, men vet inte riktigt till vad. Benny säger att han skulle vilja göra någonting nytt bara, eller nå högre och då gärna inom elektricitet eller liknande. Han vill i alla fall inte fastna på samma arbetsplats år ut och år in.

5.2.3 Christer

Christer är 19 år och även han har växt upp i en mindre stad i sydvästra Sverige. Han arbetar på ett större företag med ca 400 anställda. Christer bor fortfarande kvar hemma men han planerar att återuppta sina studier till hösten och då flytta till en annan ort.

Beträffande Christers gymnasieval samtalade han mycket med sin far som också hade en stor inverkan på valet och el sågs som en god grund att stå på och var en relativt bred utbildning. Christer anser att gymnasievalet har varit ett bra beslut för honom och han kommer troligtvis att fortsätta arbeta med någonting som har med el att göra även i framtiden.

För Christer innebär vuxen att behöva ta mer ansvar och eftersom han i nuläget arbetar beskriver han detta som ett led in i vuxenvärlden. Han upplever sig också som mer vuxen stundtals jämfört med tidigare under studietiden, samtidigt som han även säger att han till viss del fortfarande är beroende av sina föräldrar. Christer upplever inte det som svårt att leva upp till en mer vuxen roll och det känns inte som någon större skillnad för honom eftersom han fortfarande bor kvar hemma och där behöver han inte ta så mycket mer eget ansvar jämfört med tidigare. Han tror att det blir annorlunda när han väl flyttar hemifrån och att han då måste ta ett ökat ansvar.

Christer upplever sin sociala situation likvärdigt som under skoltiden när det gäller umgänget med familjen och vännerna. Han säger dock att på grund av oregelbundna arbetstider blir det inte att han ringer runt till kompisar och de träffas heller inte lika mycket som tidigare, något som beror på att kompisarna arbetar på andra tider än vad han gör stundtals. Men när de väl träffas brukar de hitta på i stort sätt samma saker som innan. Han upplever att kontaktnätet till

viss del har ökat beroende på att han har lärt känna sina kompisars kompisar och han umgås även med dem. På arbetsplatsen har han också lärt känna en del nya människor men dessa är inga som han umgås med utan de ses mer som arbetskolleger. På fritiden satsar han mycket på sina privata intressen och han upplever inte att fritiden är mer begränsad nu jämfört med vad den var tidigare, istället tar han tillvara på sin fritid mer nu än innan. Christer anser att han har en stor möjlighet att påverka sin livssituation och är det någonting som han vill göra så kan han säkert klara av det tror han.

Direkt efter examen fick Christer sin anställning på den nuvarande arbetsplatsen. Det var han själv som tagit kontakt med företaget. För Christer var det viktigt att ha en anställning direkt efter examen både ekonomiskt, men även för att ha någonting att göra på dagarna. Han säger dock att han säkert hade fått ekonomisk hjälp hemifrån om han hade varit utan en anställning, men detta är inget sätt som han vill leva på och ekonomiskt hade det också varit sämre jämfört med hur han upplever sin situation nu. På arbetsplatsen upplever Christer inte att det ställs några direkta krav annat än att han där skall göra sina arbetsuppgifter och sköta sitt jobb.

En anställning för Christer är en ekonomisk trygghet och gör att han kan spara pengar, men han ser det även som positivt genom att han har någonting att göra på dagarna. Han upplever inte att han har ändrat sin livsstil till följd av sitt arbete. Men han spenderar mer pengar nu jämfört med tidigare beroende på att han har det bättre ekonomiskt och han köper då det som han vill ha utan närmare eftertanke. Han sparar också pengar till kommande studier och ett eventuellt boende och ser sparandet som en ekonomisk trygghet inför framtiden. När det gäller lärlingslönerna tycker han att de är låga. Han berättar även att han själv inte har någon lärlingslön. Han arbetar skift och har skiftersättning som är samma hos alla på företaget som arbetar skift. Lönen är enligt honom bra och framförallt är den högre än vad lärlingslönen skulle vara. Christer upplever sin arbetsplats som mycket trevlig och han trivs på företaget och har bra kolleger där, och hans arbetsuppgifter är skiftande och olika från dag till dag.

Med arbetet vill Christer uppnå mer kunskap inom el och det är också därför som han planerar att återuppta sina studier igen. Där de kommande studierna kan leda till en yrkeskarriär, samtidigt som han då även skulle få en förbättrad ekonomisk situation.

Christer är inte orolig över sin anställning eftersom han anser att det ser lovande ut vad det gäller hans möjlighet till att få en tills vidare anställning. Han är även med i a-kassan som gör

det möjligt att stämpla vid en eventuell uppsägning av honom. Han berättar att han märker av att arbetsmarknaden har åtstramats något och han tror också att det kan vara svårt att få ett nytt arbete. Om han skulle bli arbetslös är han villig att ta vilket arbete som helst, då han hellre arbetar än går arbetslös och han ser det då som en ytterligare erfarenhet yrkesmässigt.

På frågan hur han ser på svartjobb svarar Christer: *”det är väl inte så bra”*. Han har själv aldrig blivit erbjuden att jobba svart, men kan tänka sig att ställa upp på det. Dock beror det i så fall på vilken typ av arbete det gäller. Christer tror att det är vanligt förekommande med svartjobb inom branschen, men detta är ingenting som man diskuterar kolleger emellan.

Christers framtidsplaner inkluderas av ett nytt boende och återupptagandet av studierna, och då blir det någon form av teknisk utbildning eftersom han vill nå längre inom sin yrkeskarriär. Han berättar även att han i nuläget inte har någon flickvän och han känner heller inte någon panik inför att bilda familj i framtiden eftersom han först vill förverkliga sina planer vad det gäller yrkesbanan och hitta ett eget boende.

5.2.4 Dennis

Dennis är 19 år och har växt upp på en mindre ort i sydvästra Sverige. Han arbetar på ett litet företag med 8 anställda. Dennis bor fortfarande kvar hemma men han planerar att flytta till ett mindre hus på den nuvarande orten.

När det gällde gymnasievalet hade Dennis flera praktiska alternativ att välja mellan och valet till just elektriker berodde mest på att de övriga inte skulle generera i lika mycket pengar som elbranschen så småningom:

> *”Jag kommer knappt ihåg hur det var, men snickare det kändes ju lite onödigt att gå för det skulle ju i så fall X kunna lära mig… så det blev inte… och sen lantbruk… det kan man ju inte tjäna några pengar på.”*

För Dennis betyder vuxen att man jobbar och att man då har ett större ansvar jämfört med tidigare. Han upplever sig dock inte som mer vuxen nu beroende på att han även under studietiden har arbetat på sommarlov och vid andra ledigheter och han gör jämförelsen att han även då hade ett visst ansvar. Eftersom han fortfarande bor kvar hemma upplever han inte att han behöver ta något större eget ansvar där. Men han planerar att flytta hemifrån och säger att han då kommer att bli tvungen att ta ett större eget ansvar.

Dennis säger att han inte umgås med lika många av de tidigare kompisarna som han gjorde under skoltiden och att de inte heller träffas lika mycket som innan. Något som han säger beror på jobbet och att de alla har ett arbete. Dennis idrottar även flera kvällar i veckan, vilket upptar en stor del av hans fritid. Han upplever också att han där har ett visst socialt umgänge. Även på företaget finns det ett par av kollegerna som Dennis umgås med mer privat.

Dennis berättar att den ekonomiska situationen har ökat jämfört med under studietiden. Han anser att han konsumerar mer nu än tidigare även om han försöker tänka på vad det är som han köper. Samtidigt som han även vill spara inför framtiden till någon resa eller teknikgrejer.

Direkt efter avslutad examen hade Dennis sin anställning, han hade även gjort sin praktik på arbetsplatsen under studietiden, och jobbat där under loven. Han är säker på att han hade fått ekonomisk hjälp av sina föräldrar om han inte hade haft någon anställning efter sin examen. Men det är ingenting som han själv skulle vilja eftersom han vill klara sig själv, detta samtidigt som han också vill ha någonting att göra på dagarna istället för att bara gå hemma.

Dennis märker av att det ställs krav på honom i arbetet och att det förväntas av honom att han skall vara där och göra sitt jobb om han skall få ut sin lön. Dennis ser sin anställning som viktig rent ekonomiskt, samtidigt som han säger att företaget också har ett visst förtroende för honom genom att de satsar på honom och ger honom ansvar i jobbet. Dennis tills vidare anställning innebär även en viss säkerhet och trygghet för honom eftersom han inte kan sägas upp från en dag till en annan. Han är dock lite orolig över att bli av med sin anställning men han upplever inte att företaget har mindre att göra, det är istället färre stora order som kommer in till företaget och fler småorder med färre antal timmar. Dennis är även med i a-kassan som gör det möjligt för honom att få ersättning vid en eventuell arbetslöshet, men han säger dock att: *det finns ju inte i min värld att bli arbetslös,* och han har haft som mål i livet att aldrig behöva gå in på arbetsförmedlingen.

Dennis trivs på sin arbetsplats både med jobbet och med jobbarkompisarna, även arbetstiderna upplever han som bra då han jobbar dagtid och inga helger. När det gäller jobbet upplever han att det är mycket ansvar som läggs på honom som person då han precis har slutat skolan. På frågan om han upplever det som jobbigt säger han:

> *”Nä, det är ju rätt klart… men det är en skillnad mot studierna, ja, det är en - skillnad att få göra ett helt badrum själv som man ska och då är man ju inte så stor. /…/ Så då får man gå där och*

pilla lite och lossa lite och sen när kunden går iväg blir det telefonen snabbt och sen pratar man lite och sen är man på banan igen. Ja, så är det ju faktiskt lite ibland."

När det gäller lärlingslönerna tycker Dennis att de är dåliga och han har själv lärlingslön. Han gör också jämförelsen med de elever som tagit examen och arbetar inom industrin och att de då tjänar bättre även om det betyder att de jobbar skift, samtidigt som de inte heller har någon lärlingstid direkt efter gymnasiet. Dennis kan dock inte tänka sig att byta till ett annat arbete i nuläget bara för att få en högre lön eftersom han vill klara av sin lärlingstid först och inte ha den eftersläpandes i framtiden.

Beträffande svartjobb gör Dennis skillnad på till vem tjänsten utförs om det är till någon släkting eller kompisar tycker han att det är helt okej att ställa upp och hjälpa till. Han berättar också att han har hjälpt till med el-jobb till sina närmaste anhöriga. Om en kund hade frågat vet han inte hur han skulle agera och han tycker det är svårt att svara på det eftersom han inte har varit på företaget så länge och inte vet hur det ligger till och vilka verktyg man i så falla skall få använda. Dennis säger att svartjobb är ingenting som man direkt pratar om på jobbet, men han tror att det förekommer och att kolleger har blivit erbjudna att jobba svart. Samtidigt som han tror att dessa kolleger även har utfört vissa svartjobb och då främst till sina kompisar.

Dennis har planer på att flytta i framtiden och om detta beslut och andra säger han:

"Men sen har man ju alltid svårt för att fatta beslut också, om man ska köpa eller inte nu, eller om man vill ut och resa sen med eller så. /…/ Men inte nu det har jag inga pengar till så nu direkt. Men jag behöver ju lite äventyr i livet. Jag kan ju inte bara gå i skolan i många år och sen bara jobba i resten av livet. Nä, det går inte".

När det gäller framtidsplanerna så tror inte Dennis att han kommer att vara kvar på den nuvarande arbetsplatsen, men han kommer troligtvis att fortsätta arbeta inom samma bransch. Han funderar även på att läsa vidare till någonting inom el, men först vill han göra färdigt sin lärlingstid.

6. Sociologisk analys och tolkning

I detta kapitel analyseras och jämförs resultatet som framkommit utifrån enkätstudien och de genomförda intervjuerna med mina utvalda teorier. De teorier jag har valt är Ulrich Becks teori om individualisering, Anthony Giddens teori om självidentitet och Zygmunt Baumans teori om den moderna tidens arbets- och konsumtionssamhälle. Jag har valt att dela in min analys i olika

områden för att få en mer strukturerad kontext. De områden som jag valt att analysera är informanternas gymnasieval, självständighet, livssituation, arbetssituation och framtidsvision.

6.1 Gymnasievalet - elektriker

Ulrich Beck (2008) menar att individen idag ställs inför en rad val som den tvingas att ta ställning till, (Beck, 2008:203). Där utbildningsvalet utgör ett av de val som är förenat med mer eller mindre risk för individen och dennes individualisering beroende på hur arbetsmarknaden ser ut när väl studierna avslutats. Samtidigt som detta val kan förbättra individens framtida möjligheter till utveckling (Beck, 1998:132). När Anders och Benny gjorde sina val till gymnasiet ville de båda ha en utbildning med lite teori och mer praktik, samtidigt som de också var intresserade av el. Benny diskuterade även valet tillsammans med sina föräldrar och deras påverkan var att han skulle välja ett yrke där han kunde få ett arbete direkt efter avslutad examen. Benny hade också kännedom om hur arbetsmarknaden såg ut när han skulle göra sitt gymnasieval och han uppfattade den som god, vilket också avgjorde valet av yrkesutbildning. Även Bennys pappa har läst elektronik på gymnasiet, men detta är ingenting som han efter sin examen har haft som sysselsättning. Christer gjorde sitt gymnasieval i samråd med sin far som även hade en stor inverkan på valet. Christer har även planer på att återuppta sina studier inom samma bransch eftersom han vill förbättra sina framtida möjligheter när det gäller yrkeskarriären och ekonomiskt.

Anthony Giddens (1997) anser att det är upp till individen att själv skapa sig sitt eget liv och där denne kan ställa sig frågan vad man då vill med sitt liv, (Giddens, 1997:90-91). När Dennis gjorde sitt gymnasieval hade han flera praktiska alternativ att välja mellan och valet till elektriker berodde på att de övriga alternativen inte skulle generera i lika mycket pengar som elbranschen skulle göra så småningom. Alla informanter utifrån enkätstudien gör bedömningen att gymnasievalet har varit ett bra beslut för dem.

6.2 Självständighet – oberoende från föräldrarna

Enligt Beck är studier en viktig individualiserande faktor som gör det möjligt för individen att finna sig själv, välja och planera sin utbildning, (Beck, 1998:132). Enkätstudien visar på att 14 av informanterna själva valde sin gymnasieutbildning utan förälder/föräldrars påverkan, vilket kan tyda på att dessa i större utsträckning kan ses som mer individualiserade genom att de reflekterat över sin situation och själva planerar sin utbildning och framtida möjligheter.

Anthony Giddens åsyftar att livsförloppet innebär en rad passager som individen tvingas ta ställning till och gå igenom, så som att avsluta sin utbildning och istället ta sig in på arbetsmarknaden. Dessa passager är förenade med både risker och möjligheter som innebär att individen löper en medvetet övervägd risk då denne fångar upp de nya möjligheterna som personliga kriser innebär, (1997:97-98). För två av informanterna i enkätstudien har deras gymnasieutbildning inte lett till någon anställning. Det är också dessa båda som uppger att den ekonomiska situationen är dålig, vilket även kan minska deras möjlighet till en ökad självständighet och ett oberoende från föräldrarna då den ekonomiska situationen gör att de fortsättningsvis är beroende av förälder/föräldrar för sin försörjning. Beck (1998) ser inte individualiseringsprocessen som ett val, istället menar han att det är ett personligt öde för individen, (Beck, 1998:129). För de båda informanterna som idag är utan en anställning är det inte ett utifrån dem medvetet val, istället kan det ses som deras personliga öde. Beck (1998) anser även att en förändring utifrån som påverkar arbetssamhällets volym och minskar möjligheten till en anställning för individen också gör att utbildningen förlorar sin mening och de mål som den egentligen var avsedd för, (Beck, 1998:245). Detta leder då till att individen får finna sitt eget värde och utveckla sig själv. Giddens menar att det är upp till individen själv att förändra och utveckla sin självbiografi genom att dra lärdom av det förflutna och de tidigare erfarenheterna eller misstagen och istället öppna upp för framtiden, (Giddens, 1997:90-91). Vilket betyder att det är upp till informanten själv att påverka och försöka förändra sin livssituation och göra det möjligt för en ökad självständighet och ett oberoende från föräldrarna, utifrån sina förutsättningar.

Utifrån enkätstudien är det fyra av informanterna som uppger att de har ett eget boende varav en av dessa studerar. Detta kan tyda på att de i högre grad är individualiserade och mer självständiga i jämförelse med de övriga informanterna i populationen. Eftersom de har planerat och konstruerat sin egen livsbana utifrån sina egna önskningar och möjligheter genom att göra valet att flytta hemifrån och i större utsträckning klara sig själv. När det gäller den ekonomiska situationen säger två av informanterna i eget boende att den är medel, medan en av dem uppger den ekonomiska situationen som dålig. De får heller ingen ekonomisk hjälp utav sina föräldrar, vilket gör att de inte heller är lika beroende av sina föräldrar. Men detta kan innebära risker eller möjligheter som i sin tur påverkar individualiseringsprocessen för dem eftersom den ekonomiska situationen kan vara en del av individualiseringsprocessen. Tre av informanterna som bor hemma hos förälder/föräldrar säger att de även får ekonomisk hjälp

hemifrån, vilket tyder på att dessa fortfarande är beroende av sina föräldrar för sin försörjning och minskar på så vis deras självständighet till följd av detta beroende eller trygghet, samtidigt som den ekonomiska hjälpen kan öka eller minska deras individualisering.

Med utgångspunkt av intervjuerna anses Anders vara den av informanterna som kan ses som mest individualiserad. Övergången från studietiden till ett arbete har lett till förändringar för honom i form av förluster och nya möjligheter. När det gäller hans sociala umgänge med de tidigare vännerna säger han att det har minskat, samtidigt som han även uttrycker att de nästan inte ses alls längre och att han medvetet inte heller anstränger sig för att ha någon direkt kontakt med de tidigare vännerna. Detta kan vara en bidragande anledning till en ökad individualisering för Anders eftersom det frigör honom från hans tidigare invanda och sociala mönster. En annan möjlighet kan vara att hans konsumtionsnivå nu har ökat jämfört med under studietiden eftersom han nu har en anställning som möjliggör bättre ekonomiska förutsättningar. Becks (2008) syn på individualisering är just att människan befrias från de tidigare traditionella och fasta mönstren och detta i sin tur gör att individen ställs inför en massa val som den tvingas ta ställning till, (Beck & Beck-Gernsheim, 2008:202). När det gäller arbetet och vad Anders där vill uppnå blir svaret bland annat att han vill tjäna pengar, vilket också är avgörande för om han skall kunna konsumera eller inte. Den ökade inkomsten för Anders del betyder även att han inte längre är lika beroende av sina föräldrar som tidigare.

För Christer är planeringen inför framtiden en individualiseringsprocess där han planerar att återuppta sina studier och bli mer framgångsrik i sitt yrke och tjäna mer pengar. Beck (1998) menar att just utbildningen är ett led i att själv förbättra sina framtida möjligheter till utveckling, (Beck, 1998:132). Christer har genom sin ekonomiska förutsättning nu en större möjlighet att konsumera jämfört med tidigare, vilket även kan vara en faktor när det gäller individualisering. Samtidigt som han säger att han även sparar pengar inför framtiden till kommande studier och ett eventuellt boende. Detta är för honom ett framtida led när det gäller hans självständighet och en möjlighet att klara sig själv samtidigt som det även är ett ökat framtida oberoende från föräldrarna. Anthony Giddens menar att det är viktigt med en strategisk livsplanering och denna planering ses som ett sätt att förbereda sig inför ett framtida handlingsförlopp, och där viktiga händelser i individens liv allteftersom kan planeras in, revideras och konstrueras beroende på individens situation, (Giddens, 1997:106).

6.3 Livssituation

Enligt Beck befriar individualiseringen idag människorna från de tidigare traditionella rollerna och fasta mönstren och individen har att själv finna sin väg genom livet och ta ställning till de olika val som den kan stå inför, (Beck & Beck-Gernsheim, 2008:202-203). Alla intervjupersoner bor fortfarande kvar hemma hos sina föräldrar, vilket gör att boendesituationen innehar samma fasta och traditionella mönster. De upplever inte heller att livssituationen hemma har ändrats vad det gäller krav eller ansvar, istället intar de samma traditionella roll hemma som de gjorde tidigare. Christers livssituation upplevs som mest likvärdig jämfört med den han hade under studietiden. Eftersom han har ungefär samma umgänge, samma fritidssysselsättning och situation hemma. De märker dock alla fyra att det ställs krav från arbetsplatsen och som även innebär ett ökat ansvar från deras sida. Anders, Benny och Dennis anser att lärlingstiden innebär en viss form av trygghet för dem, eftersom de alltid kan ringa eller fråga om hjälp vid behov. Lärlingstiden innebär också en möjlighet att förbättra sina kunskaper inom el för att därefter nå ökade framtida möjligheter till utveckling för individen och när det gäller dennes situation, (Beck, 1998:132).

För informanterna ses deras anställning som en ekonomisk trygghet som gör att de i större utsträckning kan påverka sin livssituation, eftersom de nu har en bättre ekonomi jämfört med tidigare. Giddens (1997) menar att moderniteten ställer individen inför en komplex mängd av val samtidigt som individen erbjuds en liten undsättning när det gäller frågan hur denne bör välja. Det kan gälla individens livsstil och innebära att dessa inte bara uppfyller och tillfredsställer ett nyttobehov för individen, utan även ger en materiell struktur för individen, (Giddens, 1997:101-102). Alla fyra intervjupersoner medger även att deras konsumtionsvanor har ökat sedan tidigare. Denna nya livsstil är en rutiniserad tillämpning där rutinen integreras i individens handlingssätt. Rutinen som individen följer ses som reflexiv och öppnar upp för nya möjligheter och förändringar beroende på individens karaktär. Där varje beslut som skall fattas bidrar till att rutinen kan fortgå, (ibid. 1997:101-102). Några av intervjupersonerna uttrycker att de även konsumerar utan någon egentlig eftertanke – de konsumerar sådant som de anser att de behöver för stunden, och som tillfredställer ett behov. Samtidigt som de inte heller har fullständig kontroll över vart pengarna egentligen tar vägen.

De upplever alla att möjligheten att själv påverka sin livssituation är stor. De har alla olika syn på vad det är man vill när det gäller det egna livet, men att det är upp till dem själva att påverka sin livssituation i relation till andra och till samhället i sig.

6.4 Arbetssituation – anställning

Enligt SCB: s framtidsprognos ser möjligheten till sysselsättning god ut för yrkesgruppen elektriker. (http://www.scb.se/templates/tableOrChart____221532.asp, 2008-10-10). Detta samtidigt som Privata affärer/TT (http://www.privataaffarer.se/karriar/200807/framtidsyrke-elektriker/index.xml, 2008-10-27) gör en bedömning att endast 53 % av de nyutexaminerade elektrikerna varje år efter sin examen väljer att börja arbeta inom elbranschen. Min studies resultat visar på att 14 av informanterna i nuläget arbetar och utav dessa är det 13 st. (76 %) som har en sysselsättning som är kopplad till deras gymnasieval. För de informanter som har en anställning uppger alla att de även känner sig nöjda med sin arbetssituation. En av informanterna har medvetet valt att fortsätta studera för att på så vis förbättra sina framtida möjligheter till utveckling. Detta som enligt Beck är en viktig individualiserande faktor, (Beck, 1998:132). Två av informanterna är arbetslösa och saknar en sysselsättning.

Ulrich Beck anser att individen socialiserades in i det tidigare traditionella industrisamhället som en naturlig process, där man fick den plats på arbetsmarknaden som avspeglade familjens klasstillhörighet, (Beck, 1998:133). Idag ser situationen annorlunda ut och det blir istället upp till var och en av individerna i samhället att själv finna sin väg ut på arbetsmarknaden. Utifrån enkätstudien visar den på att den största andelen av de nyutexaminerade studenterna fick sin anställning med hjälp av egna kontakter och därefter följde att man även haft sin nuvarande anställning som praktikplats. Det är endast en av informanterna som fått sin anställning via arbetsförmedlingen som för övrigt skall vara den naturliga länken mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Benny beskriver själv att han hade ett annat arbete efter sin examen, men eftersom han ville ha en annan sysselsättning som är kopplad till yrkesutbildningen valde han att själv ta kontakt med företaget och fick på så vis sin nuvarande anställning. För Dennis del var anställningen tryggad i och med att han haft sin arbetsplats som praktikplats, men han har även arbetat där på lov och vid andra ledigheter.

Zygmunt Bauman menar att det moderna samhället kräver en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden och de livslånga anställningarna har fått ge vika för de tidsbegränsade, (Bauman, 1998:45). De tidsbegränsade anställningarna är ingenting som informanterna ännu har märkt av nämnvärt, beroende på att de nyligen har inlett sin yrkesbana. Dock har Benny i nuläget en provanställning, men han beskriver sig bara som lite orolig över sin anställning eftersom han upplever att det finns mycket att göra på företaget. Tillfälliga anställningar är

ingenting som de intervjuade informanterna egentligen ställer sig negativa till då de alla resonerar som så att ett arbete är bättre att ha än att bara gå hemma, och ett nytt arbete kan även ses som en ökad yrkeserfarenhet. Istället ses flexibiliteten förknippad med hur deras arbetssituation som sådan ser ut och att de beroende på arbetet istället måste vara flexibla. Anders beskriver själv att han tillsammans med kunderna kan komma överens om när ett visst arbete skall utföras, samtidigt som det också kommer in jobb till företaget som han då kan välja att ta på sig. Han menar dock att arbetet ibland kräver att han skall vara flexibel beroende på om han har mycket eller lite att göra i arbetet. De upplever alla en viss flexibilitet och variation när det gäller arbetsuppgifterna. Benny menar att det finns en möjlighet att välja om man vill specialisera sig inom ett visst område som man då kan ta på sig. För Christers del handlar det om skiftande arbetsuppgifter som av honom upplevs vara olika från dag till dag.

Ulrich Beck menar att individen idag ställs inför en massa val som innebär att individen då tvingas ta ställning till dessa val, samtidigt som valen även är förenade med en viss ökad eller minskad risk, (Beck, & Beck-Gernsheim, 2008:202). Även i arbetet innebär det att individen tvingas ta ställning till en hel del val som i sin tur kan innebära positiva eller negativa konsekvenser för individen. Ett av valen som individen kan tvingas ta ställning till gäller frågan angående svartjobb och som i sin tur kan medföra risk när det gäller den fortsatta anställningen eller arbetstillfällen från kunder och andra. Anders berättar själv att han blivit erbjuden att arbeta svart vid flera tillfällen, samtidigt som en och samma kund kan fråga flera gånger samma dag. Detta har han övervägt och tagit ställning till och han avböjer bestämt till att inte anta sådana erbjudanden från kunder, samtidigt som han då även är lite orolig över att detta val kan innebära att han förlorar en nöjd kund. För honom innebär det även en framtida risk om han skulle anta erbjudandet, men även ett val som han upplever inte skulle ses som någonting positivt ur företagets synvinkel i så fall. Dennis tycker att det är helt okej att ställa upp och arbeta svart. Han berättar även att han utfört el-jobb till sina närmaste anhöriga. Från kunder har han dock inte fått frågan ännu och han vet heller inte i nuläget hur han i så fall skulle agera beroende på att han inte har varit på företaget speciellt länge. De flesta av informanterna säger att svartjobb inte är någonting som man direkt väljer att tala om kolleger emellan på företaget, istället ses det som en bisyssla som kolleger utför till sina bekanta vänner, familj och andra.

6.5 Framtidsvision

Giddens (1997) framställer att det är upp till individen själv att planera framåt i tiden och konstruera den livsbana som stämmer överens med individens egna och innersta önskningar, genom att dra lärdom av de tidigare erfarenheterna eller misstagen och istället öppna upp för framtiden (Giddens, 1997:90-91). Anders anser att yrkesvalet till elektriker var ett bra val för honom, och han trivs med sitt arbete som elektriker och med den nuvarande arbetsplatsen. Han känner sig lite orolig över sin anställning eftersom han upplever att arbetsmarknaden har åtstramats, men han hoppas ändå på att få stanna kvar på arbetsplatsen. Med denna självkännedom och erfarenhet har han lite svårt för att sätta sig in i en annorlunda framtida situation, men han menar att han inte skulle ha något val om han skulle bli arbetslös och då överväga att flytta till följd av ett annat arbete. Men detta är ingenting som han egentligen vill och det kan i så fall ses som en av alla de livspassager som han tvingas genomgå.

När det gäller Christers framtidsplaner och möjlighet att själv konstruera sin livsbana utifrån sina innersta önskemål handlar det först och främst om att förverkliga sina planer när det gäller yrkesbanan och hitta ett eget boende. Det traditionella att bilda familj är ingenting som han känner panik inför och för honom får det istället komma i efterhand. Christer har i nuläget inte någon flickvän och denna erfarenhet kan då öppna upp för andra möjligheter i framtiden.

Även Dennis vill förändra och utveckla sin självbiografi genom att dra lärdom av det förflutna och de tidigare erfarenheterna eller misstagen och istället öppna upp för framtiden, (Giddens, 1997:90-91). Han planerar att flytta hemifrån och köpa sig ett eget hus, samtidigt som han står inför valet om han skall köpa eller inte köpa nu. Både Giddens (1997) och Beck & Beck-Gernsheim (2008) menar att individens val som den tvingas ta ställning till kan vara förenade med både risker och möjligheter. Livsplaneringen förutsätter att tiden organiseras och att individen är lika beroende av de framtida förberedelserna så väl som tolkningar av det som passerat, (Giddens, 1997:106). För Dennis del handlar det inte bara om ett eventuellt nytt boende eftersom han även vill ut och resa, och han har inte heller obegränsat med pengar som skulle ha kunnat underlätta hans valmöjligheter. Han drar därför lärdom av sina tidigare erfarenheter genom att göra jämförelsen att gå många år i skolan och sedan bara jobba i resten av livet, och det vill han ju inte.

Sammanfattning

Graden av individualisering hos gruppen nyutexaminerade elektriker beror på en rad faktorer gällande individens beroende eller oberoende av traditioner och mönster. Beck (1998) menar att utbildningen är en viktig individualiserande faktor som gör det möjligt för individen att planera sin utbildning för att på så vis förbättra sina framtida möjligheter till utveckling, (Beck, 1998:132). Utifrån enkätstudien var det fjorton (82 %) av informanterna som själva hade valt sin gymnasieutbildning utan förälder/föräldrars påverkan. En av informanterna har en förälder som också är utbildad inom el. För en annan informant hade även hans far en stor påverkan när det gällde val till gymnasieutbildning. Fjorton av informanterna hade då studien gjordes en anställning, varav en av dessa inte var kopplad till elektrikerbranschen.

Ytterligare en individualiserande faktor kan vara då individen väljer att flytta till ett eget boende för att klara sig själv och göra sig oberoende av förälder/föräldrar. Giddens (1997) menar att livsförloppet innebär en rad passager som individen tvingas ta ställning till och gå igenom och dessa passager är förenade med både risker och möjligheter för individen, (Giddens, 1997:97-98). Enkätstudien visade att fyra (23 %) av informanterna hade flyttat till ett eget boende, (varav en av dessa studerar).

Bauman (1998) menar att vi har gått från ett samhälle präglat av produktion till ett samhälle som nu präglas av konsumtion, (Bauman, 1998:41-43). Därför kan även konsumtionsnivån vara en bidragande faktor till individualisering hos individen. Detta förutsätter då att individen har en ekonomisk situation som gör det möjligt att konsumera eftersom utgifterna kräver inkomster, och vid stora utgifter krävs det också stora inkomster. Utifrån intervjuerna berättade alla informanter att deras konsumtionsnivå nu har ökat beroende på att de nu har en bättre ekonomisk situation jämfört med tidigare. De var alla eniga om att lärlingslönerna var låga och tre av de fyra intervjuade informanterna hade även en lärlingslön.

Hur kan då elektrikerbranschen uppfattas av gruppen nyutexaminerade elektriker som är verksamma inom branschen? Bauman (1998) anser att arbetssituationen har förändrats och den har lett till en ökad flexibilitet på arbetsmarknaden där reglerna snabbt kan förändras under anställningens gång, och de tidigare traditionella och livslånga anställningarna är nu ett minne blott, (Bauman, 1998:41, 45-46). De intervjuade informanterna upplevde att arbetsmarknaden har åtstramats något, men det var endast en av dessa som var orolig över sin anställning. Alla ställde de sig dock villiga till att söka ett nytt arbete vid en eventuell arbetslöshet eftersom de hellre arbetar än går arbetslösa. Den flexibilitet som Bauman skildrar

gällde istället arbetsuppgifterna; där det i vissa fall fanns möjligheten att välja vad man ville göra genom att planera sin tid eller specialisera sig inom ett visst område, även variationen av arbetsuppgifterna och arbetsbelastningen kunde vara olika från en dag till en annan.

7. Reflektioner/Diskussion

I detta kapitel reflekterar jag över mitt insamlade material och det som jag har kommit fram till när det gäller forskningens empiri. Även mitt val av metoder kommer att belysas i kapitlet.

Livet kanske var lättare många gånger förr eftersom valmöjligheterna var färre, samtidigt som individens personliga öde inte gjorde det lika möjligt att nå högre eller förverkliga de personliga drömmarna och målen, då man på förhand socialiserades in i sin klasstillhörighet. Idag finns det istället ökade möjligheter för individen i samhället att själv skapa sig sin livssituation och framtidsväg. Då individen idag har en mängd av val att välja på handlar det istället om att göra de rätta valen. Det råder liten undsättning över hur man bör välja för att nå störst framgång i livet, men kunskap och ödet kan vara en möjlig individualiseringsprocess för individen att nå personlig framgång.

I min undersökning ville jag ta reda på hur gruppen nyutexaminerade elektriker ser på sin livssituation och framtidsvision. Vilka individualiserade faktorer som kan finnas i samhället och graden av individualisering hos gruppen nyutexaminerade elektriker. Men även hur dessa unga vuxna väljer att utforma sin livssituation och ett oberoende från föräldrarna. Samtidigt som samhället också spelar en betydande roll för individen och då inte minst arbetsmarknaden och dess möjligheter till en anställning, och hur upplever då de nyutexaminerade elektrikerna sin framtidsbransch? En bransch som inte längre bara präglas av intressenter som lockas till yrket av tradition utan även andra möjligheter - att tjäna stora pengar, uppnå status och framgång som kan vara betydande anledningar till att ungdomarna söker sig till yrket idag.

När det gäller populationens livssituation har det inte varit möjligt att intervjua dem alla, samtidigt som frågorna utifrån enkätundersökningen som var kopplade till informantens livssituation inte heller kan ge en fullständig information om dennes situation. Utifrån de genomförda intervjuerna framkom det att alla fyra informanter fortfarande bor kvar hemma och deras situation i hemmet upplevs som likvärdig med studietiden. De planerade dock alla för att flytta till ett eget boende till följd av egna val eller framtida studier. Den ekonomiska

situationen gjorde det dock inte möjligt för flertalet av de intervjuade informanterna att flytta beroende på att lärlingslönen ännu inte genererar i en inkomst som enligt dem skulle gå att försörja sig helt på. I efterhand har jag kommit på att det även kunde ha varit intressant att ta reda på om informanterna betalar någonting för sitt boende hemma hos förälder/föräldrar. Eftersom det kan vara ett skäl för dem att inse; (om de betalar) att ett boende kostar pengar och skulle kanske då leda till att de snabbare skapar sig ett eget boende eftersom de ändå betalar för boendet nu. Eller omvänt om man betalar en mindre del pengar eller ingenting alls för sitt boende finns det kanske heller ingen ökad anledning till att flytta till ett eget boende, beroende på att man istället kan konsumera mer på annat eller sätta undan pengar och spara inför framtiden. I de allra flesta fall visade intervjuerna även på att informanterna tjänade så pass bra att de även sparade pengar inför framtiden till studier, resor, boende och annat.

Utifrån enkätstudien fanns det även med en fråga gällande informanternas ekonomiska situation. Majoriteten av informanterna upplevde sin situation som god eller medel och endast två av dem upplevde sin situation som dålig. För dem som upplevde den ekonomiska situationen som dålig saknade en av dessa en anställning och den andre bodde i ett eget boende. Vad som inte går att återspegla här är hur deras levnadssätt ser ut. För informanten som hade en anställning framkom det inte hur denne bor eller vilka kostnader han har för sitt boende eller hur hans övriga konsumtion ser ut. Kostnader och livsvillkor som kan vara avgörande för hur han upplever sin ekonomiska situation. Samtidigt som det som en individ upplever som en dålig situation kan utifrån en annans synvinkel betraktas som tvärtom – bra.

När det gäller de intervjuade informanternas framtidsplaner såg de alla optimistiskt på sitt yrkesval. De hade alla planer på att fortsätta inom samma bransch eftersom de i nuläget trivdes så pass bra, dock var det ett par av dem som planerade att utbilda sig vidare inom el. Jag tror dock att deras positiva inställning till yrket även beror på ytterligare faktorer som deras nyligen gjorda entré in på arbetsmarknaden. Där anställningen bidrar till någonting nytt och det skapas nya möjligheter i form av socialt umgänge till kolleger, framtida kontakter som kan leda till arbetsutveckling och yrkeserfarenhet. Även deras ekonomiska situation är troligtvis nu bra mycket bättre än tidigare.

Det var endast en av de intervjuade informanterna som hade planerat in flickvän och barn i sin vision om den närliggande framtiden. Denna informant var också den enda ur gruppen som hade en flickvän. För de övriga sågs familjebildandet inte som någon akut planering, istället

hade de andra framtidsplaner som ett eget boende, yrkeskarriären och resor. Jag upplever att de först ville förverkliga sig själva och familjebildandet fick därför komma i andra hand. Synen på familjebildandet har kommit att ändrats och idag anses det inte som lika självklart att bilda familj tidigt jämfört med förr i tiden. Detta samtidigt som killar och tjejer säkert har olika uppfattning om betydelsen av en familj och när det passar in i respektive individs livsplanering.

Hur ser då graden av individualisering ut för gruppen nyutexaminerade elektriker? För att ge ett enkelt svar på den frågan så menar jag: *att det beror på…* en rad möjliga faktorer. Beck (1998) anser att utbildningen är en viktig individualiserande faktor som gör det möjligt för individen att planera sin utbildning för att förbättra sina framtida möjligheter till utveckling. Utifrån min studie var det fjorton (82 %) av informanterna som själva hade valt sin gymnasieutbildning utan förälder/föräldrars påverkan, vilket kan tyda på en hög grad av individualisering. Vidare menar Beck att alla individer i dagens samhälle nu även ges möjligheten till att studera. Här skulle jag vilja förtydliga att ”alla” niondeklassare står inför valet att välja gymnasieutbildning - ja, det finns dock undantagsfall där individen kan välja att ta ett sabbatsår från studierna. Eller i de fall då individen går ur grundskolan med ofullständiga betyg och tvingas ta ställning till andra möjligheter. Men för de individer som av en eller annan anledning inte har uppnått de krav som behövs för att komma in på ett önskvärt gymnasieprogram möts även dessa individer av sämre möjligheter. Här beror det även på om gymnasievalet har varit deras första, andra eller tredje hands alternativ, där det sista av dessa alternativ kanske egentligen inte ens var av intresse hos individen. Samtidigt som många faktorer kan spela in när man står inför sitt gymnasieval: om man är beredd att flytta för att få läsa det man vill, vad valet innebär för individens framtid och om det är vad de vill arbeta med i framtiden eller om motivationen lever upp till fortsatta studier. Det handlar alltså om att göra ”rätt val vid rätt tillfälle”, utan några garantier för att lyckas eller ej.

Graden av individualisering i förhållande till studierna innebär även att de nyutexaminerade elektrikerna möter arbetsmarknaden vid rätt tillfälle – att det finns ett behov och en efterfrågan på deras kunskaper efter avslutad examen. I annat fall om möjligheten till arbete inte skulle infinna sig eller tas tillvara på förlorar också utbildningen sitt egentliga värde. Fjorton av informanterna ur populationen hade efter sin gymnasieutbildning en anställning, varav en av dessa inte var kopplad till elektrikerbranschen.

Ytterligare en individualiserande faktor kan vara att bryta upp från de tidigare traditionella mönstren genom att flytta hemifrån för att klara sig själv och göra sig oberoende av sina föräldrar. Giddens (1997) menar att alla dessa passager som individen går igenom på sin väg genom livet är förenade med både risker och möjligheter för individen. Enkätstudien visade att fyra (23 %) av informanterna hade valt att flytta till ett eget boende, varav en av dessa hade flyttat till följd av fortsatta studier. Här går det inte att belysa de övriga informanternas faktorer som låg bakom valet att flytta hemifrån. En flytt till ett eget boende innebär att individen nu själv har ett ökat ansvar för att få ekonomin att gå ihop. Utifrån studien var det en av informanterna i eget boende som även uppgav att den ekonomiska situationen var dålig. Vilket kan vara på bekostnad av övriga konsumtionsmöjligheter eller begränsningar.

Bauman (1998) menar att vårt samhälle idag präglas av konsumtion. Därför kan individens möjlighet till att konsumera även ses som en bidragande faktor till individualisering. Vilket då förutsätter att individen har en sådan ekonomisk situation som gör det möjligt att konsumera. Alla informanter utifrån intervjuerna var också eniga om att deras konsumtionsnivå hade ökat beroende på att de nu hade förbättrade ekonomiska förutsättningar. Samtidigt som de inte alltid visste vart pengarna egentligen tog vägen. Det fanns enligt informanterna även utrymme för sparande till eftertraktade drömmar, mål och framtidsplaner. Informanternas anställning kan ses som en ekonomisk trygghet som gör att slantarna trillar in. Denna inkomstkälla som sedan kan driva runt deras konsumtionskarusell och leda till en viss grad av individualisering beroende på hur de väljer att konsumera.

Byggsektorn och då även elektrikerbranschen påverkas av nya traditioner och förändringar i samhället. Under en längre tid har yrkeskategorin elektriker setts som en framtidsbransch och en möjlighet till att tjäna stora pengar, vilket har lett till ökad konkurrens utifrån och lockat till sig en global migration. Även nya trender som TV och olika inredningsprogram kan göra yrkeskåren attraktiv för de ungdomar som står inför sitt gymnasieval. Då det inte längre är lika självklart att man skall välja yrke utifrån den klass man tillhör eller samma som förälder. De intervjuade informanterna lockades kanske inte till branschen för att tjäna några stora pengar. För två av dem var den största anledningen att de ville ha en utbildning med mer praktik och inte lika mycket teori. En av informanterna hade dock flera möjliga alternativ att välja mellan och för honom sågs elektrikerbranschen som det val som skulle generera i mest pengar. Bauman (1998) skildrar den flexibilitet som förekommer på arbetsmarknaden och hur arbetssituationen snabbt kan förändras under anställningens gång och där de livslånga

anställningarna nu är ett minne blott. Den flexibilitet som Bauman beskriver gällande de tillfälliga anställningarna har informanterna ännu inte upplevt. De förknippade istället flexibiliteten med arbetsuppgifterna; att det i vissa fall fanns en möjlighet att välja vad man ville göra genom att planera sin tid eller specialisera sig inom ett visst område, även variationen av arbetsuppgifterna och arbetsbelastningen kunde vara olika från dag till dag. De upplevde dock alla att arbetsmarknaden hade åtstramats något, men det var endast en av dem som var orolig över sin anställning. För dem sågs en eventuell uppsägning som en möjlighet till att få ett nytt arbete och nå ytterligare erfarenheter. Jag med min erfarenhet har en annan syn på vad en arbetslöshet skulle kunna innebära, vilket kan bero på att min situation inte går att likställas med dessa informanter då de till skillnad från mig inte har ett eget boende och en familj att försörja. Deras syn på arbetslöshet var att den kunde öppna upp för nya möjligheter och erfarenheter, men för mig med min kunskap ser jag även riskerna.

Vid insamlandet av mitt empiriska material valde jag att använda mig av både den kvantitativa - och den kvalitativa metoden eftersom dessa metoder tillsammans kunde leda till att höja kvalitén på mitt arbete. Hade jag valt att endast använda mig av den ena av dessa båda metoder fanns möjligheten att jag inte skulle ha uppnått samma resultat. Den kvantitativa metoden gjorde det möjligt att få fram systematiska och statistiskt jämförbara resultat, och denna metod skulle även ge mig en bredare bild över hela populationen. Samtidigt som jag då även utifrån enkätsammanställningen kunde göra ett urval över lämpliga informanter till en kommande intervju. Den kvalitativa metoden användes för att ge mig som forskare en djupare insyn och en ökad förståelse över hur fyra av de nyutexaminerade elektrikerna upplevde sin livssituation och framtidsvision med deras egna ord, tankar och åsikter.

I efterhand har jag insett att den kvantitativa metoden inte har gjort det lika möjligt att förtydliga, förklara och förstå frågorna och svaren som framkommer utifrån enkätstudien, och om informanternas syn på en till exempel god, medel eller dålig ekonomisk situation har likvärdig betydelse som den har för mig. Samtidigt som de av mina mer öppna frågor gällande informantens framtidsvision har varit svårare att sammanställa. Om jag istället hade valt att standardisera även dessa svarsalternativ hade materialet kanske blivit lättare att arbeta med och mer jämförbart. Jag upplever ändå att reliabiliteten är hög och tror att en förnyad mätning skulle ge ett likvärdigt resultat. Det har inte fullständigt gått att standardisera situationen för mina informanter då sättet att dela ut enkäten har varit olika, (personligen och via mejl) samtidigt som det i enstaka fall även har erfordrats påminnelse för att nå en ökad

svarsfrekvens. Det finns alltid en viss misstro till studier oavsett om det är fråga om kvantitativa eller kvalitativa metoder, eftersom man aldrig kan vara helt säker på att den tillfrågade verkligen menar vad den säger/skriver eller om det är vad denne tror att forskaren förväntas vilja höra. Jag vill ändå tro att min forskning har uppnått en hög grad av validitet och reliabilitet. Då mitt syfte har varit att belysa en grupp nyutexaminerade elektrikers livssituation och framtidsvision anser jag att tillförlitligheten och giltigheten är god eftersom mitt insamlade empiriska material förhåller sig till ämnet i fråga. Ett par av mina frågor har även berört deras tidigare situation till exempel informantens gymnasieval, men detta finner jag som relevant att ta med i min studie eftersom det kan vara av betydelse.

8. Avslutning

För mig har studien av de nyutexaminerade elektrikernas livssituation och framtidsvision varit ett intressant ämne att belysa. Eftersom jag anser att dessa unga vuxna är vår framtid och de i sin tur påverkas av de rådande möjligheterna som vi vuxna och andra individer i samhället erbjuder dem och tillåter dem att ta del av. Där man kan hoppas på att vi - individerna i samhället, de vuxna, arbetsgivare, samhället och dess ekonomiska situation gör det möjligt att tillvarata denna resurs som ungdomarna är för samhället. Där deras möjligheter eller bristen på möjligheter kan leda till våra risker inför framtiden.

Jag anser inte att mitt arbete kan leda till genomgripande förändringar i samhället. Min lilla studie över en grupp nyutexaminerade studenter kan inte heller vara en sammanfattning som gäller alla nyutexaminerade studenter utan endast utifrån min utvalda population. Det hade varit intressant att se hur situationen förhåller sig utifrån andra nyutexaminerade studenter och yrkesgrupper och uppmärksamma likheter eller skillnader, eftersom jag inte vet hur min studie förhåller sig till samhället i stort. Men jag tror att för de studenter som tar sin gymnasieexamen spelar kontakter, meriter och erfarenheter en viktig och avgörande roll för chansen att få en anställning. Vilket då kan leda till att dessa möjligheter gör att de kan skapa sig sin egen livssituation och ett oberoende av sina föräldrar.

Den eller de som skulle kunna dra nytta av min studie skulle kunna vara skolverket beroende på att skolan är en länk som skulle kunna hjälpa till att skapa kontakter mellan elever och näringslivet på ett tidigt stadium. I skolan finns det möjlighet för elever att praoa på olika arbetsplatser, och då främst arbetsplatser som eleven själv till största delen har valt, hos

föräldrar eller bekanta. Vilket kanske inte alltid är vad eleven själv finner som ett attraktivt framtida yrkesval utan istället ses som ett nödvändigt ont. Om det även hade funnits en möjlighet för eleven att prova på olika yrkeskårer efter årskurs nio så tror jag att dessa elever skulle få en ökad förståelse över vad det är som man vill jobba med i framtiden. Där då gymnasievalet hade blivit ett mer medvetet val, samtidigt som det praktiska året även skulle innebära nya erfarenheter och framförallt för att kunna skapa nya kontakter.

Källhänvisning

Litteratur

Alvesson, M & Deetz, S (2000): *Kritisk samhällsvetenskaplig metod,* Lund. Studentlitteratur.

Bauman, Z (1998): *Arbete, konsumtion och den nya fattigdomen,* Göteborg. Daidalos AB,

Beck, U (1998): *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet,* Göteborg. Daidalos AB

Beck, U & Beck-Gernsheim, E (2008): *Individualization,* London. Sage

Giddens, A (1997) *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken,* Göteborg. Daidalos AB

Kvale, S (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun,* Lund. Studentlitteratur

May, T (2001): *Samhällsvetenskaplig forskning,* Lund. Studentlitteratur

Rienecker, L & Stray Jørgensen (2002): *Att skriva en bra uppsats,* Malmö. Liber AB

Selander, S & Ödman, P-J (red.) (2004) *Text och existens. Hermeneutik möter samhällsvetenskap,* Göteborg. Daidalos AB

Sjöberg, K (red.) (1999): *Mer än kalla fakta. Kvalitativ forskning i praktiken,* Lund. Studentlitteratur

Trost, J (2007): *Enkätboken,* Upplaga 3:1, Lund. Studentlitteratur

Trost, J (1997): *Kvalitativa intervjuer,* Andra upplagan, Lund. Studentlitteratur

Widerberg, K (2002): *Kvalitativ forskning i praktiken,* Lund. Studentlitteratur

Internet

http://www.scb.se/templates/tableOrChart____221532.asp (2008-10-10)

(http://www.privataaffarer.se/karriar/200807/framtidsyrke-elektriker/index.xml, 2008-10-27)

http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/Unga_med_attityd_sammanfattning.pdf (2008-12-08)

Muntliga källor

Intervjuperson 1 (2008-11-21)

Intervjuperson 2 (2008-11-23)

Intervjuperson 3 (2008-11-28)

Intervjuperson 4 (2008-12-04)

Bilagor